

Makale tarihçesi: Alındı: 4 Kasım 2018; Kabul edildi: 21 Nisan 2019

DOI: <https://doi.org/10.33182/gd.v6i1.635>

İstanbul İlçelerinin Nüfus Değişimi ve Kütük Bilgileri Analizi (2012-2017)

Ulaş Sunata [±]
Dila Ergül [¥]

Özet

39 ilçesiyle Türkiye'nin en büyük nüfusuna sahip ili İstanbul aynı zamanda Türkiye'nin en çok iç göç alan şehridir. Özellikle kırdan kente göç bağlamında sosyo-ekonomik ve demografik özellikleriyle birçok araştırmaya konu olmuştur. Fakat İstanbul yerleşik nüfusunun Türkiye'nin diğer şehirlerine kayıtlı olma yoğunluğu da önemlidir. Bu çalışmanın amacı 2012 ve 2017 yıllarındaki nüfus değişimini göz önünde bulundurarak İstanbul ilçelerinin ayrıntılı nüfus yoğunluğu ve büyüme analizini yapmak, ilgili faktörleri değerlendirmek, hemşehri ağlarını okumak adına yerleşik nüfus kütük bilgileri bakımından inceleyerek elde edilen örüntüler doğrultusunda ilçe tipolojileri oluşturmaktır. Çalışmanın birinci bölümünde ilgili beş yıllık nüfus değişimlerine göre İstanbul ilçe nüfusları analiz edilmiştir. Ardından her bir ilçe için nüfusa kayıtlı olunan kente göre nüfus büyüme hızlarına bakılarak ilçelerin ağırlıklı olarak barındırdığı hemşehri ağları belirlenmiştir. İkinci bölümde ise ilçeler nüfus değişim özelliklerine göre belirli kategorilere ayrılmış ve bu kategoriler doğrultusunda ilçe tipolojileri oluşturulmuştur.

Anahtar kelimeler: İstanbul; iç göç; nüfus büyüme hızı; kütük; hemşehri ağları; ilçe tipolojisi.

ABSTRACT IN ENGLISH

A District Level Analysis of Istanbul's Population Change (2012-2017)

Istanbul having the largest population of Turkey with its 39 districts is the most internal-migrant-receiving city in Turkey. Particularly in the context of rural-to-urban migration, Istanbul has been became a subject of various researches with its socio-economic and demographic features. However, the density of Istanbul's settled population who registered other cities of Turkey is important. The main aim of this study is to analyse population growth of all districts considering the population change between 2012 and 2017, to evaluate the related factors and to develop a district typology by using the data of settled population according to their family registration in the name of reading the current countryman networks. In the first section of the study, district populations of

[±] Doç. Dr. Ulaş Sunata, Bahçeşehir Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Çırağan Caddesi Osmanpaşa Mektebi Sok. 34353 Beşiktaş, İstanbul, Türkiye. E-Posta: ulas.sunata@eas.bau.edu.tr.

[¥] Dila Ergül, Bahçeşehir Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Çırağan Caddesi Osmanpaşa Mektebi Sok. 34353 Beşiktaş, İstanbul, Türkiye. E-Posta: dila.ergul45@gmail.com.

Istanbul are examined regarding the related five-year change. Afterwards, most repeated countryman networks of all Istanbul's districts are specified regarding the population growth rate of the registered cities. In the latter section of the study, districts were divided into categories regarding the specific population change features which help to create district typology.

Keywords: Istanbul; internal migration; population growth rate; register; countryman networks; district typology.

Giriş

Bir ülkenin nüfusu o ülkenin yaşam standardı, refahı, gereken iş gücü, askeri kapasitesi ve daha birçok özelliğinin belirlenmesinde oldukça önem taşır. Bu nedenle, nüfus çalışmaları geçmişten günümüze yaş, cinsiyet, medeni hal, eğitim ve iş durumu gibi birçok sosyo-ekonomik özelliği analiz etmede, doğurganlık, ölümlülük ve göç hızlarının belirlenmesinde, nüfus projeksiyonlarının oluşturulmasında ve ilgili ulusal politika geliştirilmesinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda nüfus değişimlerini göz önünde bulundurarak güncel analizler yapmak devletin ve/veya toplumun ihtiyacını sürekli gözetmeye ve bu çerçevede ortaya çıkabilecek sorunları en aza indirmeye yardımcı olmaktadır. Nüfusu nispeten yüksek olan ülkelerin, bölgelerin ya da şehirlerin analizleri yapılırken toplu nüfusun yanı sıra daha mikro düzeyde analiz yapmak o toplumun özelliklerinin ve ihtiyaçlarının daha iyi şekilde belirlenmesini sağlar. Nüfus politikaları gibi ilgili literatürde egemen olarak ulus-devlet eksenini üzerinden çalışmaktadır (Finkle ve Crane, 1975). Nitekim durum şehirler üzerinden incelendiğinde de aynı şekilde her şehrin; hatta şehrin ilçelerinin bile demografik örüntülerinin değerlendirilmesi birbirlerinden farklıdır. Bu bağlamda İstanbul'un dünyadaki bazı ülkelerden daha fazla nüfusa sahip olduğu düşünüldüğünde ilçe bazında nüfus büyüme hızlarını analiz etmek bu farklılıkların görülmesi ve yorumlanmasına yardımcı olacaktır.

Genellikle *nüfus artışı* iş piyasası ve askeri güç için fayda sağlayan bir durum olarak görülse de, endüstrileşme sonrası makineleşmeyle hem fazla insan gücüne gerek duyulmamış hem de üretim miktarı tüketim miktarının altında kaldığından yaşam standartlarının düşmesine sebep olduğuna vurguyla negatif olarak algılanmıştır. Dolayısıyla dünya geneline bakıldığında nüfus artışına bağlı olarak ortaya çıkmış nüfus politikalarının çoğu doğurganlık hızlarını esas alarak bir yol çizmiş ve buna bağlı olarak aile planlama stratejileri oluşturmuştur (Quine, 2013). Modern nüfus politikaları daha çok doğurganlık hızlarını azaltmaya yönelik çalışmalar üzerinden işlese de bu stratejinin işleyişi konum ve sosyo-ekonomik koşullara göre her zaman aynı etkiyi göstermemektedir (Maternowska, 2006). Yine de üretilen çözüm yolları nüfus büyüme hızı yüksek bazı ülkelerde etki göstermiş olsa da özellikle refah seviyesi yüksek toplumların sadece üreyerek değil; aynı zamanda göç olarak da nüfuslarını arttırdıklarını söylemek mümkündür (Abernethy, 1992). Bu bağlamda nüfus artışı dünya genelinde bir sorun teşkil etse de her ülkenin nüfus büyüme hızı ve bu durumu ele alış şekli birbirinden farklıdır.

İstanbul uzun yıllardır bir cazibe merkezi olarak Türkiye’de iç göçün hedef şehri olmuştur. Tarihin her döneminde göç alan bir yerleşim yeri olma özelliğini koruyan İstanbul, 1950’lerden sonra özellikle kırdan kente başta olmak üzere yüksek miktarda iç göç almıştır. Bu bağlamdaki yazın köyün iticiliği ve kentin çekiciliği faktörlerine yoğunlaşmıştır (İçduygu, Sirkeci ve Aydınğün, 1998). Türkiye’de iç göçlerdeki “kırdan kente göç” egemen vurgusu gönderici şehirlerdeki farklılıkları okumamızı engellemektedir. Öyle ki, öncelikle zincirleme devam eden, ardından hemşehri dernekleriyle kurumsallaşan ve hatta birikerek nedenselleşen içgöç, İstanbul’u nüfusunun çoğu farklı şehirlerden gelen kişilerden oluşan kocaman bir metropol haline getirmiştir. Bir göç şehri olan İstanbul’un nüfus değişimini okumak ülkenin diğer şehirlerinden gelen nüfusun şehirde nasıl bir yerleşme örüntüsü oluşturduğunu derinlemesine daha mikro düzeyde analiz etmekten geçer. Bu nedenle nüfusu Türkiye’nin diğer şehirlerinden kritik seviyede büyük olan İstanbul şehrinin nüfus değişimini ilçe bazında incelemek daha anlamlı sonuçlar verebilir. Ayrıca nüfus değişimine bağlı olarak İstanbul içi bir ayırım olup olmadığını saptamak ve nüfusun yoğunlaştığı yerlere göre bir nüfus profili oluşturmak İstanbul’un demografik değişiminin ne şekilde yapıldığını anlamaya yardımcı olur. Nitekim böyle bir yerel analiz demografik bir dönüşüm olup olmadığına ve nasıl açıklanabileceğine dair ipuçlarını barındırır. İstanbul’un cazibe merkezi olması her ilçede nüfus artışı olduğunu göstermemektedir. Özellikle ikamet edilen ilçe bazında belirli ilçelerde nüfus artışı görülürken, bazı ilçelerde negatif nüfus artışı söz konusudur. Dolayısıyla İstanbul’un nüfus artışına genel çerçeveden bakmak yerine ilçe bazında incelemeler yapmak o ilçedeki nüfus değişiminin özelliklerine ve artış/azalış sebeplerine bakmak yerel politika üretimi bağlamında önemli ipuçları verecektir. Ayrıca kütüğe ve nüfus büyüme hız değişimlerine bağlı olarak bir tipoloji oluşturmak ilçelerin benzer ya da farklı özelliklerini, ihtiyaçlarını ve yapılanmalarını anlamada önemli rol oynayacaktır.

Günümüz metropollerinde *göç ile değişen nüfus dinamikleri* altı farklı faktör üzerinden yorumlanabilir. Bilindiği gibi nüfus değişiminde en çok etki sahibi olarak görülen ve tartışılan (i) *konut stoğu* ve (ii) *iş arzı* başlıklarıdır. İstanbul’daki bazı ilçelerin eski ve sıkışık bir yerleşim düzenine sahip olması ve bazılarının özellikle deniz kenarında yer almasından ötürü yeni yapılaşma alanlarının yaratılamaması konut stoğunda artışa izin vermemektedir. Öyle ki, ilgili ilçelerde kentsel dönüşüm projeleri gerçekleşse dahi bunlar sıralı ve yavaş yapıldığından herhangi bir nüfus artış durumunda yeterli konut sağlayacak altyapı bulunmamaktadır (Altınok, 2018). Yaşanan göç İstanbul’un konut ve sanayi alanlarının kendi içinde bir dönüşüme uğramasına, sanayi sektörünün daha dış kesimlere kaymasına ve yaşam yerlerinin gelir düzeyine göre farklılaşmasına yol açmıştır. Ayrıca (iii) *şehrin gelişimi* ve nüfus değişimi arasında çift yönlü bir etkinin varlığından söz edilebilir. Nüfus değişimine bağlı olarak bölgesel bir yapılanma meydana gelirken (iv) *ulaşım imkânlarının sağlanması* ile belli bölgelerde nüfus artışı meydana gelebilir. Burgess’in (2008) işaret ettiği üzere, iş arzının yüksek olduğu ilçelere ulaşım imkânı sağlama eğilimi daha yüksekken ulaşım

imkânlarının fazla olmasına bağlı olarak da o bölgede iş arzı yükselmiş olabilir. Düşünülmeye değer bir diğer etken ise; öğrenci evleri, bekâr evleri, tek ebeveynli aileler, çoklu aileler gibi (v) *alternatif hanehalklarının oluşumudur*. Nitekim İstanbul genelinde bir hanehalkı çeşitliliğinin söz konusu olduğu ve İstanbul'un bu anlamda diğer illerden ayrıldığı belirtilir (Duben ve Behar, 1996). Bu alternatif hanehalkı oluşumları mevcut konut stoğuna uyumsuzluk gösterebilmekte ve mevcut stoğun içinde yer bulma eğilimindedir (Ünsal Gülmez ve Ulusu Uraz, 2010). Network (Ağ) Kuramına göre, göçmen bireyler ev, iş gibi konularda yardım almak ve yeni yerleşim yerlerinde yalnızlık çekmemek amacıyla akrabalarının, komşularının ya da hemşehrilerinin buldukları yerlere gitmeyi tercih eder. Göç ederek şehre gelen bireylerin yerleşecekleri ilçeleri seçmelerinde, (vi) *hemşehrilik ağlarının etkisi* oldukça büyüktür. Dolayısıyla göçün devamlılığında önemine vurgu yapılan sosyal ağlardan (Massey ve ark., 1993) hemşehri ağları Türkiye iç göçü için oldukça belirleyici olarak görülebilir. Hemşehri ilişkileri çoğunlukla İstanbul örneğinde hemşehri dernekleri aracılığıyla varlığını sürdürebilmektedir (Terzi ve Koçak, 2014). Doğum yerlerine göre analiz yapan Murat'ın çalışması (2007) İstanbul'a Güneydoğu, İç Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinden göç edenlerin sürekli artış gösterdiğini, fakat Marmara, Ege ve Akdeniz'den gelenlerin hızında genel olarak düşüş olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmanın amacı 2012 ve 2017 yıllarındaki nüfus değişimini göz önünde bulundurarak İstanbul ilçelerinin ayrıntılı nüfus büyüme hızı analizini yapmak, ilgili faktörleri değerlendirmek, hemşehri ağlarını okumak adına yerleşik nüfus kütük bilgileri bakımından inceleyerek elde edilen örüntüler doğrultusunda ilçe tipolojileri oluşturmaktır. Göçler sonucunda nüfus dinamiklerindeki değişim sadece nüfusun değil, aynı zamanda kent yapısının değiştiğini göstermektedir. Murat'ın (2007) da belirttiği üzere, iç göç ile İstanbul nüfusunun yapısal, örgütsel ve mekânsal yapısı köklü bir değişime uğramıştır. Çalışmamızda yukarıda belirttiğimiz altı faktörlü kuramsal çerçeve – konut stoğu, iş arzı, kalkınma, ulaşım imkânları, alternatif hanehalkları, hemşehri ağları – içinde bu değişimlere dair çıkarımlar mümkün olacaktır. İstanbul'un göçle değişen nüfus dinamiklerini hemşehri ağları odaklı diğer beş faktör üzerinden anlamayı deneyeceğiz. Bunun için bu çalışma İstanbul ilçeler-arası farkları okumak ve ilgili nüfus değişimleri doğrultusunda ilçeler tipolojisi üretmek amaçındadır. Çalışmanın birinci bölümünde ilgili beş yıllık nüfus değişimlerine göre İstanbul ilçe nüfusları analiz edilmiştir. Ardından her bir ilçe için nüfusa kayıtlı olunan kente göre nüfus büyüme hızlarına bakılarak ilçelerin ağırlıklı olarak barındırdığı hemşehri ağları belirlenmiştir. İkinci bölümde ise ilçeler nüfus değişim özelliklerine göre belirli kategorilere ayrılmış ve bu kategoriler doğrultusunda ilçe tipolojileri oluşturulmuştur.

Yöntem

Bu çalışmada nüfus ve göç istatistikleri Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) veri tabanı aracılığıyla elde

edilmiştir. 39 ilçesiyle (Bkz. Figür 1) Türkiye'nin en çok ilçesine sahip şehri İstanbul'un 2012 ve 2017 yılları arasındaki il ve ilçe bazındaki nüfus değişimleri ortaya konacaktır. TÜİK (2017) Nüfus İstatistikleri'ne göre Türkiye nüfusu 2017 yılında 80.810.525 sayısına ulaşarak 2012'ye göre %6,85 büyümüştür. Türkiye nüfusunun nerdeyse beşte biri (%18,60) nüfusa sahip İstanbul ve İstanbul ilçelerindeki nüfus büyüme hızları, ikamet edilen İstanbul il ve ilçeleri düzeyinde kayıtlı olunan şehir değerlendirilmesi ve beş yıllık süre zarfında İstanbul'da yaşayanların kütüklerinin bağlı olunan illerdeki değişimi analiz edecektir.

Türkiye'de iç göç değerlendirmelerindeki en büyük kısıt verilerin uzun süreli kesintisiz olmayışıdır (İçduygu ve Ünal, 1998; Yakar, 2015). Ancak 2007 itibariyle ADNKS ile göç istatistikleri görece daha güvenilir, geçerli ve doğru üretilmeye başlanmıştır. Doğum yeri veya kütük üzerinden tanımlayabileceğimiz iç göçe dair ancak dolaylı veriler kullanılabildiğinden analiz birimi ADNKS sonrası dönemde yerleşim birimine dair nüfus bilgisi ile kişilerin kayıt bilgisi ile karşılaştırmalı elde edilebilmektedir. ADNKS öncesi çalışmalarda daha çok doğum yeri üzerinden analiz yapılırken (Murat, 2007), sonrasında ikamet yeri ile kayıt yeri arasındaki ilişki okunabilir olmuştur (Yakar, 2015). Başka bir deyişle, göç doğum yeri ile ikamet yeri arasındaki ilişki gibi nüfus kaydının olduğu yere göre ikamet edilen yerdeki nüfus dağılımı üzerinden de okunabilmektedir. Bu çalışmada İstanbul'da ikamet edenlerin hemşehri ağları yakalanmaya çalışıldığından kişilerin soy kayıtları gereği bağlı oldukları kütük şehrine göre analiz yapılmıştır. Türkiye'de bir önceki neslin takibi doğum yeri bilgisi yerine kişilerin bağlı oldukları kütük bilgilerinden daha sağlıklı elde edilebileceği düşünülmüştür. Nitekim Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 35. Madde'de "Kesinleşmiş mahkeme hükmü olmadıkça nüfus kütüklerinin hiçbir kaydı düzeltilemez ve kayıtların anlamını ve taşıdığı bilgileri değiştirecek şerhler konulamaz (Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, 2006). Ancak olayların aile kütüklerine tescili esnasında yapılan maddî hatalar nüfus müdürlüğüne dayanak belgesine uygun olarak düzeltilir" denmektedir. Bu araştırma hemşehrilik tercihi veya hemşehri kabulünün kütük üzerinden çalıştığı ön kabulünden hareketle, İstanbul'daki hemşehri ağları kişilerin bağlı olduğu kütük bilgisi ışığında analiz edilecektir. Bu bağlamda, evlilik yoluyla kadınlarda zorunlu olarak ve göç yoluyla ailevi, politik veya sosyo-psikolojik nedenlerle gönüllü olarak kütük değiştirmeler bu çalışmanın kısıtlılığıdır. Yine de 2002 itibariyle Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi'ne (MERNİS) geçilmesi isteğe bağlı kütük değişimleri uygulamasını sonlandırdığı bilinmektedir.

Bu yöntemsel çerçevede çalışma kapsamında öncelikle beş yıllık nüfus farklarına göre İstanbul ilçe nüfusları hem sayıları hem de büyüme hızları bakımından analiz edilmiştir. Büyüme hızı = $(2017 \text{ Nüfusu} - 2012 \text{ Nüfusu}) * 100 / 2012 \text{ Nüfusu}$ şeklinde hesaplanmıştır. Ardından öncelikle İstanbul geneli ve sonrasında her bir ilçe için nüfusa kayıtlı olunan şehre göre -kütük bilgisine göre- nüfus dağılımına bakılarak ilçelerin ağırlıklı olarak barındırdığı hemşehri ağları belirlenmiştir. Son olarak elde edilen ilçe nüfus değişim tabloları

doğrultusunda kategoriler oluşturularak belirli ilçelerin oluşturduğu örüntüler saptanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda her bir ilçeye ait nüfus değişim tablosu incelenerek en sık öne çıkan özellikler belirlenmiştir. Örüntü oluşturabilecek özellikler daha çok nüfus değişimi ve kütüğe bağlı popülasyon büyüme hızları üzerinden şekillenmiştir. Daha sonra aynı özelliğe sahip ilçeler gruplanarak bu özellikleri kapsayan sekiz kategori içinde değerlendirilmiştir. Kategoriler sonucunda ilçelerin gösterdiği özellikler incelenerek ilçe tipolojisi çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaya göre en fazla ayırt edici özelliğe sahip beş farklı ilçe tipi oluşturulmuş ve yorumlanmıştır.

İlçe Nüfuslarının Değişimlerine Göre Büyüme Analizi

TÜİK Nüfus İstatistiklerine göre; İstanbul'un 2012 yılındaki nüfusu 13.769.380 iken 2017 yılında bu sayı 14.701.360'a çıkmıştır (Bkz. Tablo 1). 2012 yılında en çok nüfusa sahip beş ilçe Bağcılar (746.916), Küçükçekmece (718.692), Ümraniye (643.103), Pendik (624.170) ve Bahçelievler (597.431) iken; 2017'de en yüksek nüfuslu ilçe Esenyurt (816.453) olmuş ve onu sırasıyla Küçükçekmece (757.210), Bağcılar (740.628), Pendik (692.787) ve Ümraniye (691.690) takip etmiştir. (Bkz. Tablo 1) Bahçelievler (586.195) ise altıncı sıraya gerilemiştir. Ayrıca 2012 yılında altıncı sırada yer alan Esenyurt'un (551.357), 2017 yılında büyük bir sıçramayla ilk sıraya yerleştiği görülmektedir. Yine 2012'de ilk sırada olan Bağcılar (746.916) 2017'de üçüncü sıraya gerilemiştir.

İstanbul nüfusunda 2012-2017 arasındaki beş yılda % 6,77'lik bir nüfus artış hızı (büyüme hızı) görülmektedir. Bu bağlamda, Türkiye nüfusu büyüme hızı ile İstanbul nüfusu büyüme hızının birbirine oldukça yakın olduğunu söylemek mümkündür. Fakat İstanbul ilçelerinin büyüme hızları birbirinden önemli farklılıklar göstermektedir. Son beş yıl içinde büyüme hızı en yüksek olan ilk yedi ilçe sırasıyla Esenyurt (%48,08), Sancaktepe (%43,46), Beylikdüzü (%33,66), Çekmeköy (%27,80), Tuzla (%27,04), Arnavutköy (%25,80) ve Başakşehir (%20,97)'dir (Tablo 2). %20 ve üzerinde artış yaşamış bu ilçelerin coğrafi konumlarına bakılacak olursa, Sancaktepe, Çekmeköy ve Tuzla'nın Anadolu Yakası'nda, diğer ilçelerin ise Avrupa Yakası'nda bulunduğunu ve en yoğun nüfuslu bu ilçelerin daha çok konut stoğu büyüeyebilen İstanbul'un çeper ilçeleri olduğunu söylemek mümkündür. Buna ek olarak, hem nüfus sayısındaki hem nüfus büyüme hızındaki artış açısından ilk sırada yer alan Esenyurt'un beş yıl içerisinde neredeyse kendi nüfusunun yarısı kadar bir nüfus artışı yaşamış olması oldukça dikkat çekmektedir.

Bahsedilen çevre ilçelerin nüfus artışına etki eden birçok faktör olabilir, ama bu bağlamda iş arzu, konut stoğu, şehir gelişimi ve özellikle ulaşım imkânlarının artması etmenleri kritik görülmektedir. Bu bağlamda, Ayhan (2017) İstanbul'un doğu ve batı istikametinde yer alan TEM Otoyolu ve D100 Karayolu'nun yerleşim alanlarını sanayi, ticaret, yerleşme gibi özellikler açısından etkilediğini ve bu durumun merkeze yaklaşık 60-80 km uzaklıkta bulunan Büyükçekmece, Silivri ve Beylikdüzü ilçelerinde belirgin bir şekilde gözlemlendiğini vurgulamıştır. Örneğin; D100 Karayolu'nun yapımıyla sahil kenarlarına ulaşım

kolaylaşmış ve yazlık konutlar inşa edilmeye başlanmıştır. Daha sonra TEM Otoyolu'nun inşasıyla birlikte otoyol çevresinde bulunan tarım alanları yerleşim, sanayi ve ticaret alanlarına dönüşerek hızlı nüfus artışını etkilemiştir. Bununla birlikte Ayhan (2017) 2000-2015 yılları arasında en belirgin nüfus artışının %8,53 ile Beylikdüzü ilçesine ait olduğunu belirtmiştir. Bunun sebebi ise Silivri ve Büyükçekmece'ye nazaran Beylikdüzü'nün İstanbul'a daha yakın olması ve metrobüs hattının bu bölgeden geçmesi olarak gösterilebilir.

Öte yandan, %10 ve üzeri nüfus artış hızına sahip Silivri (%19,81), Büyükçekmece (%19,52), Sarıyer (%17,56), Şile (%15,49) ve Pendik (%10,99) ilçelerinde meydana gelen bu artışın oldukça çarpıcı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, ilk yedi ilçe gibi bu ilçelerin de İstanbul'un merkezinde yer alan ilçelerden değil; daha çok çevresinde ve diğer illere komşu olacak bölgelerde bulunan ilçeler olduğu söylenebilir. Ayrıca Sertkaya Doğan'ın 2009 yılında yaptığı çalışmaya göre ise Silivri'nin nüfus artışındaki asıl sebep bölge dışından gelen göçlerdir. Bu bağlamda Doğu ve Güneydoğu bölgelerinden İstanbul'a gelen ailelerin büyük şehir yaşantısına tutunamayıp İstanbul'a yakın ama daha küçük bir ilçede ikamet etmek istemeleri Silivri'nin nüfus artışında büyük rol oynamıştır.

Nüfus artışı yaşayan ilçelerin yanı sıra, en fazla *negatif nüfus artışı* olan ilk beş ilçenin sırasıyla Kadıköy (-75.852), Şişli (-53.162), Fatih (-38.837), Zeytinburnu (-15.757) ve Güngören (-14.594) olduğu görülmektedir. Şişli (-16,97%) ve Kadıköy'de (-14,69%) 2012 yılından 2017 yılına ciddi bir negatif büyüme hızı görülmektedir. İlk iki sırada yer alan ve 50 binden fazla nüfus kaybeden Kadıköy ve Şişli'nin nüfus değişimi oldukça çarpıcıdır ve diğerlerinden farklı olarak negatif nüfus artışı meydana gelen bu ilçeler İstanbul'un merkezi konumlarındadır.

Ortaya çıkan değişimi daha iyi görebilmek adına ilçeleri nüfus büyüklüğüne göre üç kategoriye ayırmak mümkündür. Bu bağlamda, birinci kategori *500 binden fazla nüfusu olan ilçeler*, ikinci kategori *200 bin-500 bin arası nüfusa sahip ilçeler* ve üçüncü kategori ise *200 bin altı nüfusu olan ilçeler* olarak üç kategoriye ayrılmıştır. 2012 yılında birinci kategoride yer alan Kadıköy'ün (516.269), 2017 itibarıyla 440.417'lik nüfusuyla ikinci kategoriye düştüğü görülmektedir. Üsküdar 6.975 kişilik bir azalma yaşamış olsa da hala ilk kategorideki yerini korumaktadır. Arslan'ın (2015) elde ettiği verilere göre Üsküdar'ın son elli yıl içerisinde nüfusu yüzde 297 artış göstermiştir. 2008 yılında ilçe nüfusunda bir azalma olmuş gibi gözükse de bu durumun kaynağı bazı mahallelerin Üsküdar'dan ayrılarak Ataşehir'e bağlanmış olmasıdır. Öte yandan Sultangazi (491.174) ise 525.914'e çıkan nüfusuyla ikinci kategoriden birinci kategoriye yükselmiştir. Bunun gibi çarpıcı değişimleri üçüncü kategoriden ikinci kategoriye yükselen Büyükçekmece, Tuzla ve Çekmeköy'de de görmek mümkündür. Bu bağlamda, aralarında en büyük sıçramayı gerçekleştiren ilçe nüfusu 196.857'den 250.088'e yükselen Tuzla olurken, Beyoğlu'nun negatif büyüme hızıyla birlikte yirmi sekizinci sıradan otuz üçüncü sıraya gerilemiş; fakat herhangi bir kategori değişimi yaşamamıştır. Ek olarak, 2012 yılında ikinci

kategorinin son ilçesi olan Arnavutköy (205.890) ise yaklaşık 54 binlik bir artış ile listede bir yükseliş göstermiştir. Son olarak, 2012 yılında üçüncü kategoride sekiz ilçe bulunurken, 2017 yılında bu sayı beşe düşmüştür. Bu bağlamda ikinci kategoriye yükselen üç ilçe (Büyükkçekmece, Tuzla, Çekmeköy) dışında en göze çarpan değişim Beşiktaş ilçesinde gerçekleşmiştir. Sadece Beşiktaş'da negatif nüfus artışı yaşanırken aynı kategorideki Silivri, Çatalca, Şile ve Adalar'ın nüfusunda konut stoklarıyla uyumlu büyüme hızlarında görece yükseliş olmuş ve aynı kategoride kalmışlardır.

Kütüklerine Göre Nüfus Dağılım Analizi

Öncelikle İstanbul'un toplam nüfusunun hangi illere kayıtlı kişilerden oluştuğuna bakılmıştır (Bkz. Tablo 3). İstanbul'da ikamet edenler arasında en sık rastlanan kütük İstanbul'dur, ama ikamet edilen il dışında kayıtlı nüfus bakımından Türkiye'nin birincisidir. Bu bağlamda, 2012'de olduğu gibi 2017'de de İstanbul'da ikamet edenlerin yaklaşık olarak %15 İstanbul'a kayıtlıdır, bu aynı zamanda yaklaşık %85'inin İstanbul-harici bir şehir de kütüğünün olduğu göstermektedir. Buna göre İstanbul'dan sonra en yüksek kayıtlı iller Sivas (%5,19) ve Kastamonu (%3,81)'dir. Ardından Giresun'un büyüme hızında düşüş ve Ordu'nun büyüme hızında artış meydana geldiğinden 2017 yılında iki şehir arasında sıralamada bir yer değişikliği meydana gelmiştir. 2012 yılında onuncu sırada yer alan Erzurum'un (%2,69) 2017 yılında %2,83'e yükselmiş ve sekizinci sıraya yerleşmiştir. Malatyalı kütüklülerin büyüme hızı aynı kalmış olsa da Erzurum'un yükselişiyle beraber son sıraya gerilemiştir.

Tüm ilçeler için ayrı ayrı düzenlenmiş tablolara bakıldığında, Adalar ilçesinin nüfusunu oluşturan kesimin yoğunluklu olarak kayıtlı oldukları iller incelendiğinde, hem 2012 hem de 2017 yıllarında nüfusun %40 seviyelerinde büyük çoğunluğunun kütüğü İstanbul'dadır ve İstanbul geneliyle kıyaslandığında Adalar için İstanbul kütüklü olanlar oldukça fazladır (Bkz. Tablo 3.1). Yine her iki yılda da sırasıyla Van, Erzincan ve Malatya illerine kayıtlı nüfusun büyüdüğü görülmektedir. Ne var ki, Adalar ilçesinde ilk altıya girmiş bu üç il İstanbul geneli tablosunda (Malatya hariç) ilk onda bile yer almamaktadır. Bununla birlikte, 2012 yılında beşinci sırada yer alan Ordu (% 2,99), 2017 yılında % 2,65 ile yedinci sıraya gerilemiş ve beşinci sıraya yükselen il Tokat (% 2,80) olmuştur. Ayrıca, Ordu'nun gerilemesiyle beraber Sivas (% 2,75), İstanbul'dan sonraki ilk beş il arasında yerini almıştır.

Arnavutköy ilçesinin nüfusunu oluşturan kesimin yoğunluklu olarak kayıtlı olduğu illere bakıldığında, her iki yıl için de en yüksek kayıtlı olunan il Erzurum'dur (Bkz. Tablo 3.2). Sıralama ilk dört il için değişmemiş ve Erzurum dışındaki diğer üç il kayıtlılarda negatif nüfus artışı meydana gelmiştir. 2012 yılında Samsun (%4,51) beşinci sırada yer alırken; 2017 yılında %4,63 ile beşinci sıraya yükselen il Muş olmuştur. Yine bu noktada da Muş'un hem 2012 hem de 2017 yıllarında genel tabloda yer bulamamış olması oldukça çarpıcıdır. Bunun yanı sıra Samsun %4,20 ile altıncı sıraya gerilemiştir. Ordu ise 2012 yılında

%4,27 ile altıncı sıradayken, 2017’de %3,98’e negatif büyüme hızıyla yedinci sıraya yerleşmiştir.

Ataşehir ilçesinde ilk altı ilin hepsinin nüfusunda belli düşüşler yaşanmış; sadece Giresun’un negatif büyüme hızı daha fazla olduğundan Kastamonu ve Giresun arasında bir sıralama değişikliği meydana gelmiştir (Bkz. Tablo 3.3). İlçe, barındırdığı nüfusu İstanbul’a kayıtlı kişilerin dağılımı bakımından İstanbul geneliyle paralellik gösterirken; genel tabloda yer almayan Kars’ın bu ilçede yoğunluklu bir nüfusa sahip olması da dikkat çekmektedir.

Avcılar ilçesi de İstanbul geneliyle yaklaşık olarak benzer dağılımla İstanbul’a kayıtlı bir kesime sahiptir (Bkz. Tablo 3.4). Bu bağlamda, nüfusu oluşturan kesimin kayıtlı olduğu illerin en yüksek oranına sahip olanlarının her iki yıl için de aynı iller olduğu görülmektedir. Birinci sırada yer alan İstanbul dışında Sivas, Ardahan ve Samsun illerinin negatif nüfus artışı; Tokat ve Malatya’nın ise pozitif nüfus artışı önemlidir. Yine genel tabloda yer almayan Ardahan ilinin de her iki yıl için Avcılar’ın ilk altısı içinde yer aldığı görülmektedir.

Bağcılar ilçesinde İstanbul her iki yılda da liderliğini korumuştur (Bkz. Tablo 3.5). Fakat genel tablodaki nüfusu İstanbul’a kayıtlı kesimin yarısından bile az olan Bağcılar için bu durum ilçenin çok çeşitli hemşehri ağları barındırdığını göstermektedir. Diğer illere bakıldığında, 2012 yılında ikinci sırada yer alan Sivas (%5,37), 2017’de %5.26 ile üçüncülüğe gerilerken; %5.37 ile üçüncü sırada olan Bitlis ise beş yıllık süre zarfında ikinciliğe yükselmiştir. Bu noktada yine ayırt edici bir il olarak Bitlis göze çarpmaktadır. Bitlis ile Sivas arasındaki aynı değişim Ordu ve Malatya illeri arasında da olmuştur. Ordu’nun büyüme hızı negatifken Malatya’nınki pozitifdir; böylece 2012’de dördüncü sırada olan Ordu beşinci sıraya gerilemiştir. 2012 yılında en yüksek büyüme hızına sahip altıncı il Samsun (%4.34) iken, 2017 yılında %4,16 ile Kastamonu olmuştur. Samsun ise %4.10 ile yedinci sıraya gerilemiştir.

Bahçelievler ilçesine bakıldığında, her iki yıl için de nüfus dağılımındaki en yüksek olan iller değişmezken, ilk üç ilin (İstanbul, Sivas, Malatya) büyüme hızlarında düşüş yaşanmıştır (Bkz. Tablo 3.6). Trabzon, Tokat ve genel tabloda yer almayan Mardin’in ise büyüme hızlarında artış meydana gelmiştir.

Bakırköy ilçesinin nüfusunu oluşturan kesimin yoğunluklu olarak kayıtlı olduğu illere bakıldığında her iki yıl için de nüfusun büyük çoğunluğunun İstanbul iline kayıtlı olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 3.7). Nitekim nüfusu İstanbul’a kayıtlı olan kesimin %35 civarında olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu İstanbul-kütüklülerin genel tabloya istinaden oldukça yüksek olduğu söylenebilir. Yine Bahçelievler’de olduğu gibi Bakırköy’de de Mardin’in ilk altıda yer aldığı görülmektedir.

Başakşehir ilçesinin nüfus dağılımında en yüksek orana sahip ilk altı ilin her iki yılda da değişmediği söylenebilir (Bkz. Tablo 3.8). Sadece genel tabloda yer almayan fakat Başakşehir için beşinci ve altıncı sıralarda yer alan Bitlis ve Adıyaman ilçeleri arasında bir yer değişikliği meydana gelmiştir. Tokat negatif büyüme hızına sahipken diğer bütün illerin büyüme hızlarında belirli artışlar olmuştur.

Bayrampaşa ilçesi için de nüfusun büyük çoğunluğunu (yaklaşık %26) İstanbul kütüklü kişiler oluşturmaktadır (Bkz. Tablo 3.9). Bunun yanı sıra genel tabloda yer almayan Kırklareli ve Edirne gibi şehirlerin Bayrampaşa nüfusu için önemli olduğu görülmektedir. 2012 yılında altıncı sırada yer alan Edirne (%3.32), 2017 yılında yerini Trabzon'a (%3.35) bırakarak yedinci sıraya gerilemiştir. Trabzon 2012 yılında %3,23 ile yedinci sırada bulunmaktadır.

Beşiktaş ilçesinin nüfusunun büyük çoğunluğunu oluşturan illere bakıldığında, her iki yıl için de genel tablodaki büyüme hızının iki katı kadar yükselerek nüfusu İstanbul'a kayıtlı kişiler birinci sırada bulunmaktadır (Bkz. Tablo 3.10). Bu tabloda daha önce gözlemlenmemiş bir durum olarak Ankara ve İzmir gibi diğer büyükşehirlerin de sıralamaya dahil olduğu söylenebilir. 2012 yılında beşinci sırada olan Kastamonu (%2.37), 2017 yılında %2,30 ile sekizinci sıraya düşmüştür. Ankara ise 2012 yılında altıncı sıradayken 2017'de %2,40 ile beşinci sıraya yükselmiştir. 2012 yılında sıralamaya girememiş Rize ise %2,38 büyüme hızı ile 2017'de altıncı sırada yer almıştır.

Beykoz ilçesine bakıldığında her iki yıl için de en yüksek büyüme hızına sahip illerin sıralamasında bir değişiklik olmadığı görülmektedir (Bkz. Tablo 3.11). İlçenin nüfusunun yaklaşık %32 ile büyük çoğunluğunu İstanbul kütüklü insanlar oluştururken; genel çerçeveden bakıldığında 2012 yılına göre ilk beş ilçenin büyüme hızlarında belirli düşüşler görülürken sadece Trabzon ilinin büyüme hızı değişmemiştir.

Beylikdüzü ilçesinde de geçen beş yıl içinde sıralamada herhangi bir değişim olmamıştır (Bkz. Tablo 3.12). Büyüme hızına göre ilk altıda yer alan illere bakıldığında, Beylikdüzü tablosunun genel tabloyla oldukça paralellik gösterdiği söylenebilir. Bununla birlikte beş yıl içindeki farka bakıldığında İstanbul, Trabzon ve Samsun'un büyüme hızında düşüş yaşanırken Sivas, Malatya ve Tokat'ın büyüme hızında artış meydana gelmiştir.

Beyoğlu ilçesi için nüfusa kayıtlı olunan ile göre dağılım incelendiğinde, yaklaşık %15 ile İstanbul'un birinci sırada yer alması Beyoğlu'nun İstanbul geneliyle paralel bir tabloya sahip olduğunu göstermektedir (Bkz. Tablo 3.13). Yine her iki yıl için aynı sıralamaya sahip Beyoğlu'na bakıldığında sadece dördüncü sırada yer alan Mardin'in büyüme hızının arttığını, diğer illerin negatif nüfus artışı gösterdiğini söylemek mümkündür.

Hem 2012 hem de 2017 yıllarında Büyükçekmece ilçesinin en yüksek büyüme hızını oluşturan kesim İstanbul'a kayıtlı insanlar iken; 2012 yılında %3,61 ile altıncı sırada yer alan Sinop'un 2017 yılında %3.35 ile yedinci sıraya gerilediği görülmektedir (Bkz. Tablo 3.14). Buna bağlı olarak 2012 yılında %3,21 ile yedinci sırada olan Sivas ise 2017'de %3,40'a yükselerek altıncı sırada yer almıştır. Tüm iller göz önünde bulundurulduğunda ise genel tabloda yer almayan hiçbir ilin Büyükçekmece'nin ilk altısında yer almadığı söylenebilir.

Çatalca ilçesinin diğerlerinden farklı olarak %65 ile nüfusun her iki yıl için de çok büyük bir kısmının İstanbul'a kayıtlı kişilerden oluştuğu görülmektedir (Bkz. Tablo 3.15). Genel tabloda sadece %15 gibi bir paya sahip olan İstanbul'un Çatalca için 2012 yılındaki payı %67,23 iken 2017 yılında

%65,21'dir. Diğer illerin sıralamasına bakılırsa 2012'de %1,24 ile altıncı sırada yer alan Sinop'un 2017 yılında %1,20 ile yedinci sıraya gerilediği görülmektedir. Kırklareli ise 2012'de %1,22 ile sekizinci sıradayken %1,28'e yükselmesiyle altıncı sırada yerini almıştır.

Çekmeköy ilçesinin en yüksek paya sahip kayıtlı olunan iller sıralamasında herhangi bir değişim meydana gelmemiştir (Bkz. Tablo 3.16). Yaklaşık olarak %15'lik bir payla birinci sırada yer alan İstanbul'un genel tabloyla örtüşen bir büyüme hızına sahip olduğu gözlemlenmektedir. Bunun yanı sıra 2012 yılına kıyasla sıralamada ilk sıralardaki illerin paylarında düşüşler görülmektedir, bu ilçede farklı şehirlerden göçün geldiğine ve hemşehri ağ çeşitliliğinin arttığını göstermektedir.

Esenler ilçesinin nüfusa kayıtlı olunan ile göre dağılımına bakıldığında, diğer ilçelerden ve genel tablodan farklı olarak İstanbul'un ikinci sırada yer aldığı göze çarpmaktadır (Bkz. Tablo 3.17). Ayrıca dağılımda her il için oldukça düşük olması da Esenler ilçesinin nüfusunun çok çeşitlilik gösterdiğinin bir göstergesidir. Buna göre, lider şehrin Malatya olduğu bu ilçede 2017 için sadece Malatya iline kayıtlı nüfusun arttığını; diğer illerin büyüme hızlarında ise azalmalar meydana geldiği söylenebilir.

Esenyurt da nüfus yoğunluğu İstanbul dışı illerden oluşan bir ilçe olmakla birlikte 2012 yılında en fazla hemşehrinin Ardahan (%8,96) kütüğüne sahip olduğu görülmektedir, 2017'de ise Van'dır (%7,29) (Bkz. Tablo 3.18). Nitekim bu iki ilin de genel tabloda yer almaması başka bir ayırt edici özelliği oluşturmaktadır. 2012 yılında %7,74 ile ikinci sırada yer alan İstanbul, 2017'de Van'ın birinci sıraya yükselmesiyle üçüncü sıraya gerilemiştir. Hem Samsun hem de Ordu'nun dağılım paylarında düşüş meydana gelmiş olsa da Samsun ilinin negatif büyüme hızı çok daha fazla olduğundan 2017 yılında son sıraya yerleşmiştir.

Öte yandan Eyüp ilçesine bakıldığında hem nüfusu yoğun olan ilk altı il hem de büyüme hızları bakımından genel tabloyla paralel bir duruma sahip olduğu söylenebilir (Bkz. Tablo 3.19). Her iki yıl için de Eyüp ilçesinin nüfusunu oluşturan illerin sıralamasında bir değişiklik olmamıştır. İstanbul, Giresun, Erzurum ve Samsun kütüklülerde negatif nüfus artışı görülürken Sivas kütüklülerin nüfusu pozitif artmış; Kastamonu'nunki ise aynı kalmıştır.

Fatih ilçesi için nüfusa kayıtlı olunan ile göre dağılıma bakıldığında, Fatih'te de yine çoğu ilçe gibi İstanbul'un birinci sırada yer aldığı görülmektedir (Bkz. Tablo 3.20). Ayrıca Siirt ve Mardin gibi hem genel tablo da hem de birkaç ilçe hariç diğer ilçelerde pek yaygın olmayan bu iki ilin Fatih'te %4 civarı büyüme hızına sahip olduğu söylenebilir.

Gaziosmanpaşa'da Fatih ilçesi gibi Siirt'in ilk altıda bulunduğu ilçelerden bir tanesidir (Bkz. Tablo 3.21). Öte yandan %15'in üzerindeki pay ile her iki yıl için de birinci sırada yer alan ilin İstanbul olması bu ilçenin genel tabloyla bir paralellik göstermesine sebep olmuştur. En yüksek hıza sahip ilk altı ilin sıralamasında ise herhangi bir değişiklik olmamıştır.

Güngören ilçesinin nüfusunu oluşturan insanların kayıtlı olduğu illerin sıralaması beş yıl içinde değişim göstermemiştir (Bkz. Tablo 3.22). Sadece dördüncü sırada yer alan Diyarbakır'ın büyüme hızı artarken diğer illerin nüfus artışlarında düşüşler meydana gelmiştir. Buna ek olarak Diyarbakır da hem genel tabloda hem de pek çok ilçenin tablosunda ilk sıralarda yer almayan bir il olduğundan Güngören ilçesi için göze çarpan bir durumdur.

Kadıköy ilçesinin nüfusa kayıtlı olunan ile göre dağılımı incelendiğinde, nüfusunun büyük çoğunluğunu genel tablonun iki katı gibi bir payla nüfusu İstanbul'a bağlı kişiler oluşturmaktadır (Bkz. Tablo 3.23). 2012 yılında ikinci sırada yer alan Sivas (%3,38), 2017'de %3,07 ile üçüncü sıraya gerilemiştir. Rize'nin oranı ise %3,29'dan %3,40'a çıkmış ve ikinci sıraya yerleşmiştir. 2012 yılında %2,09 ile altıncı sırada yer alan Ordu, 2017'de %1,95 ile yedinci sıraya gerilerken; 2012'de %2,02 ile yedinci olan Ankara nüfus büyüme hızının %2,15'e yükselmesiyle altıncı sıraya yerleşmiştir.

Kâğıthane de çoğu ilçenin aksine nüfusunun büyük çoğunluğu İstanbul dışındaki illerden oluşan ilçeler arasında bulunmaktadır (Bkz. Tablo 3.24). Buna göre her iki yıl için de lider il Sivas'tır; İstanbul ise ikinci sırada yer almaktadır. 2012 yılına kıyasla ilk beş ilçenin hepsinin nüfus büyüklüklerinde düşüş yaşanmış ve 2012 yılında altıncı sırada yer alan il Sinop (%2,09) iken, 2017'de altıncı il %4,62 ile Samsun olmuştur.

Kartal ilçesine bakıldığında beş yıl içerisinde büyüklük sıralamasında ilk altı ilde herhangi bir değişiklik olmadığı gözlenmektedir (Bkz. Tablo 3.25). İstanbul iline kayıtlı olan kesimin büyüklüğü genel tabloyla paralellik gösterirken ikinci sırada yer alan Erzincan'ın genel tabloda yer almaması oldukça dikkat çekicidir. İstanbul, Erzincan, Erzurum ve Kastamonu'nun nüfus büyüklüklerinde düşüşler meydana gelirken Sivas'ın artmış; Trabzon'unki ise aynı kalmıştır.

İstanbul kütüklüleri Küçükçekmece'nin nüfusunu oluşturanlar arasında lider konumda olmasına rağmen büyüklüğü genele göre biraz daha düşüktür (Bkz. Tablo 3.26). Bunun dışında ilk altı il her iki yıl içinde de aynı kalmış fakat sıralamaları değişmiştir. Buna göre 2012'de ikinci sırada olan Sinop (%4,15) üçüncü sıraya gerilerken, Tokat ise %4,14'ten %4,22'ye yükselen büyüklüğüyle ikinci sıraya yükselmiştir. 2012'de son sırada olan Mardin (%3,14), %3,75 ile üçüncü sıraya yerleşmiştir. 2017 yılında Samsun (%3,67) beşinciliğe, Malatya (%3,49) ise altıncılığa gerilemiştir.

Maltepe ilçesi için her iki yılda da birinci sırada yer alan il İstanbul iken diğer illerin de sıralamalarında herhangi bir değişim meydana gelmemiştir (Bkz. Tablo 3.27). Genel tabloda yer almayan Rize ve Erzincan illerinin üçüncü ve beşinci sırada yer almaları göze çarpmaktadır. Ayrıca, ilk beş ilçenin büyüklüğünde azalış gözlemlenirken Trabzon'un büyüklüğü aynı kalmıştır.

Beş yıl içerisinde Pendik ilçesinin nüfusunu oluşturan kişilerin kayıtlı olduğu iller sıralamasında önemli bir değişiklik meydana gelmemiştir (Bkz. Tablo 3.28). İstanbul birinci sırada yer alsada yaklaşık %9'luk büyüklükle genel tablonun altındadır. Ayrıca 2012 yılına kıyasla 2017'de hemşehri ağlarında çeşitlenme gözlemlenmektedir.

Sancaktepe ilçesinin kayıtlı olunan ile göre nüfus dağılımı incelendiğinde, İstanbul'un yaklaşık %5 ile her iki yılda da beşinci sırada yer alıyor olması çarpıcıdır (Bkz. Tablo 3.29). Nitekim 2012'de %8,17 ile Tokat birinci sırada yer alırken, 2017'de %7,44 ile Ordu birinci sıraya yükselmiştir. Üst sıralarda yer alan bu illerin paylarının da genel tabloya kıyasla daha yüksek olması Sancaktepe ilçesinin diğer ilçelerden oldukça farklı hemşehri ağ yoğunluğuna sahip olduğunun göstergesidir.

Hem 2012 hem 2017 yıllarında Sarıyer ilçesinin %20'ye yakın kritik payıyla İstanbul iline kayıtlı kişiler oluşturmaktadır (Bkz. Tablo 3.30). 2012'de %5,62 ile üçüncü sırada olan ve genel tabloda yer almayan Rize, 2017'de %5,08 ile dördüncü sıraya gerilemiştir. Giresun ise 2012'de %5,33 hız ile dördüncü sıradayken, 2017'de %6,04 ile üçüncü olmuştur. 2012 yılında en yüksek ağa sahip altıncı il %3,15 ile Ordu iken, 2017'de %3,30 ile Kastamonu altıncı sıraya yükselmiştir. Buna göre genel çerçeveden bakıldığında Sarıyer nüfusunun büyük bir kısmının Karadeniz Bölgesi'ndeki illere ait olduğu söylenebilir.

Şile'nin nüfusunun %50'den fazlasını İstanbullu kütüklüler oluşturmaktadır (Bkz. Tablo 3.31). Genel tabloyla kıyaslandığında bu payın oldukça yüksek olduğu görülmektedir. 2012'de nüfus dağılımındaki %2,47 payı ile üçüncü sırada yer alan Kocaeli 2017'de %2,27 ile dördüncü sıraya gerilemiştir. Daha önce sıralamada yer almayan Rize (%1,82), 2017'de %2,32 ile üçüncü sıraya yerleşmiştir. Samsun ve Sivas'ın hemşehri ağlarında artış meydana gelirken, Trabzon Rize'nin yükselişiyle liste dışı kalmıştır.

Silivri ilçesinde de her iki yıl için birinci sırada yer alan il İstanbul'dur (Bkz. Tablo 3.32). Bu bağlamda İstanbul kütüklü kesimin yaklaşık %30 ile genel tabloyla kıyasla oldukça yüksek olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra, beş yıl içinde dağılımdaki en yüksek altı ilin sıralamasında kritik bir değişim meydana gelmemiştir.

Şişli ilçesinde de ilk sırasında İstanbul kütüklüler yer almaktadır (Bkz. Tablo 3.33). Ardından Sivas ve Ordu'ya kayıtlı hemşehri ağı gelmektedir. Kastamonu 2012'de %4,47 ağı ile dördüncü sıradayken 2017'de %3,94 ile beşinci sıraya gerilemiştir. Erzincan ise büyüyen hemşehri ağıyla dördüncü sıraya yükselmiştir. Bu bağlamda Erzincan Şişli için kayda değer bir nüfusa sahipken genel tabloda ilk on il içinde yer almıyor olması dikkat çekicidir.

Sultanbeyli'nin nüfus dağılımına bakıldığında, kayıtlı olunan ilk altı il içerisinde İstanbul'un yer almadığı tek ilçe oluşu dikkat çekicidir (Bkz. Tablo 3.34). Buna göre her iki yılda da en büyük hemşehri ağına sahip il genel tablonun onuncu sırasında yer alan Erzurum'dur. Ordu, Sivas ve Sinop hemşehri ağlarının ardından, genel tabloda yer almayan Bingöl'ün Sultanbeyli tablosunda beşinci sırada yer alışı da göze çarpmaktadır. Bunun yanı sıra 2012'de %3,85 payıyla altıncı sırada yer alan Tokat'ın yerini 2017'de %4,01 ile Bitlis almıştır.

İstanbul'un ilk sırada yer almadığı Sultangazi ilçesinde Sivas (%8,61) 2012 yılında hemşehri ağı en büyük il olurken, 2017'de birinci Adıyaman (%8,56) olmuştur (Bkz. Tablo 3.35). İstanbul ise yaklaşık %5'lik payla 2012'de üçüncü

sırada yer alırken, 2017 yılında Malatya hemşehri ağının artmasıyla dördüncü sıraya gerilemiştir.

Hem 2012 hem de 2017'de Tuzla ilçesinin nüfusunu oluşturan illerin sıralamasında herhangi önemli bir değişiklik meydana gelmemiştir (Bkz. Tablo 3.36). Buna göre her iki yıl içinde lider il yaklaşık %10 pay ile İstanbul iken; sadece Ordu hemşehri ağında artış meydana gelmiş; diğerlerinde ise düşüş olmuştur.

Ümraniye ilçesi için nüfus kütük dağılımında birinci sırada İstanbul yer almaktadır (Bkz. Tablo 3.37). Sivas, Rize ve Ordu'nun ardından Kastamonu %4,09'a düşen payıyla altıncı sıraya gerilerken Giresun %4,31'e payla beşinci sıraya yerleşmiştir. Genel çerçeveden bakıldığında Karadeniz Bölgesi'ne ait illerin yoğunlukta olduğu ve genel tabloda yer almayan Rize'nin her iki yılda da üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir.

Üsküdar ilçesinin nüfusunu oluşturan ilk altı ilin sıralamasında kritik bir değişim meydana gelmezken sadece Trabzon'un hemşehri ağı artmış; diğerlerinininki azalmıştır (Bkz. Tablo 3.38). Genel tabloya kıyasla biraz daha büyük bir ağ ile birinci sırada yer alan il İstanbul olurken; Rize'nin Üsküdar'da da yaklaşık %5'lik hemeşhri ağıyla ikinci sırada yer aldığı görülmektedir.

Son olarak Zeytinburnu ilçesinin nüfusa kayıtlı olunan ile göre paylarına bakıldığında, %20'ye yakın pay ile İstanbul'un ilk sırada yer aldığı Zeytinburnu ilçesi için meydana gelen tek değişiklik 2017 yılında %3,84'e küçülen hemşehri ağıyla beşinci sıraya gerileyen Kastamonu ve %4,37 ile dördüncü sıraya çıkan Batman olmuştur (Bkz. Tablo 3.39). Giresun ve Kastamonu il genel nüfus dağılıma paralel iken, Mardin, Batman ve Diyarbakır gibi illerin ilk altıda yer aldığı Zeytinburnu ilçesinin genel tablodan farklı bir yön çizdiğini söylemek mümkündür.

İstanbul İlçe Tipolojisi

Tüm tablolar değerlendirmeye alındığında İstanbul nüfusunun kayıtlı olunan il bakımından oldukça çeşitlilik gösterdiği söylenebilir. Bu bağlamda öncelikle Tablo 4'te görüleceği gibi nüfusu İstanbul'a kayıtlı kesimi daha iyi gözlemleyebilmek adına ilçelerin İstanbul'a kayıtlı payları tekrar incelenmiş ve ilçeler kategorize edilmiştir: (i) %50 ve üzeri olan ilçeler, (ii) %30 ile %50 arası olan ilçeler, (iii) %10 ile %30 arasında olan ilçeler ve (iv) %10'dan az olan ilçeler olarak dört kategori oluşturulmuştur. Tablo incelendiğinde nüfus dağılımlarında sadece Çatalca ve Şile'nin İstanbul'a kayıtlılığının %50'den fazla olduğu görülmektedir. Adalar, Silivri, Bakırköy, Beşiktaş, Kadıköy ve Beykoz ilçeleri %30 ile %50 arası İstanbul kütüklülük kategorisine girerken; ilçelerin çoğunluklu olarak %10 ile %30 arasında İstanbul'a kayıtlılıkta yer aldığı görülmektedir. Ayrıca %10'dan az pay kategorisine giren ilçeler de büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda Pendik, Esenyurt, Esenler, Bağcılar, Sultangazi ve Sancaktepe ilçelerinde İstanbul kütüklü nüfusun payının oldukça küçük olduğunu söylemek mümkündür. Bunun dışında, kategoriler arası bir değişim yaşanmasa da 2012 ve 2017 yılları karşılaştırıldığında bazı ilçelerin büyüme

hızları artarken diğerlerinin azaldığı ve dolayısıyla sıralamalarda değişimler meydana geldiği gözlemlenmektedir.

İstanbul'a kayıtlı nüfus payı oldukça küçük olan ilçeler incelendiğinde, Esenler ilçesinde en yüksek hemşehri ağının Malatya'ya (%7,16) ait olduğu, Kağıthane'de ise %11,86 ile Sivas'ın lider konumda olduğu görülmektedir. 2012'de Ardahan (%8,96) Esenyurt'un en büyük ağına sahipken, 2017'de %7,29 ile Van birinci sıraya yerleşmiştir. Arnavutköy ilçesi ise %12,73 payla çoğunlukla Erzurumlu kesimin ikamet ettiği bir ilçedir. 2012'de Sancaktepe'de en büyük ağı Tokatlılar (%8,17) oluşturur iken, 2017'de %7,44 pay ile Ordu birinci sıraya yükselmiştir. Sultangazi'ye bakıldığında 2012 yılında %8,61 pay ile Sivas birinci sıradayken 2017'de ilk sıraya yerleşen Adıyamanlılar (%8,56) olmuştur. Son olarak Sultanbeyli ilçesi de İstanbul kütüklü kesimin yoğun olmadığı ilçeler arasındadır. Fakat diğerlerinden farklı olarak Sultanbeyli'de İstanbul ilk altı ilin içine bile girememiştir. Bu bağlamda birinci sırada yer alan il %8,81'lik hemşehrilik ağı ile Erzurum'dur.

Son olarak, bazı ilçelerde beş yıllık süre zarfında radikal demografik değişimler meydana gelmiştir. Buna göre, Beşiktaş ilçesine bakıldığında 2012 yılında beşinci sırada olan Kastamonu'nun (%2,37), 2017 yılında %2,30'a kadar küçülen hemşehri ağıyla sekizinci sıraya gerilediği görülmektedir. 2012'de sıralamada yer almayan Rize'nin ise 2017'de %2,38 pay ile altıncı sıraya yükseldiğini söylemek mümkündür. Öte yandan Çatalca ilçesine bakıldığında 2012'de %1,22 pay ile sekizinci sırada yer alan Kırklareli'nin %1,28 ile altıncı sıraya yükseldiği görülmektedir. Sultanbeyli'de ise 2012'de %3,85 ile altıncı sırada olan Tokat'ın yerini %4,01'e büyüyen ağıyla Bitlis almıştır. Bu değişimlerin en çarpıcı olanı Esenyurt'ta yaşanmıştır. Bu bağlamda 2012'de %8,96 pay ile Ardahan ilk sırada yer alırken, daha önce %5,59 ile dördüncü sırada olan Van %7,29'lık hemşehri ağıyla 2017'de lider konuma ulaşmıştır.

Tüm analizler ışığında genel çerçeveden bakıldığında ilçe tablolarından elde edilen veriler nüfus profili oluşturmaya oldukça elverişlidir. Buna göre tablolar incelendiğinde belirli özellikler göze çarpmaktadır. Bazı ilçelerde kütüğü İstanbul olanların payı yüksekken bir kısmında da özellikle Karadeniz bölgesine ait illere mensup popülasyon ağırlıklıdır. Önceden belirlenen kategoriler doğrultusunda İstanbul ilçelerin değerlendirilmesi (Bkz. Tablo 5), ilçe tipolojisini oluşturmada önemli bir kaynak olmuştur. Bu bağlamda ortaya çıkan kategoriler (i) İstanbul kütüklülerin çok fazla olduğu ilçeler (IST-K), (ii) Kütüğü İstanbul olanların az olduğu ilçeler (IST-D5-K), (iii) İstanbul kütüklülerin sıralamaya dahi giremediği ilçeler (IST-D-K), (iv) Karadeniz kütüklü popülasyonun payının yüksek olduğu ilçeler (KDK-K), (v) (Sivas dahil) Doğu ve Güney Doğu Anadolu popülasyonun yüksek olduğu ilçeler (DGD-K), (vi) Kütük çeşitliliğinin yüksek olduğu, farklı hemşehri ağlarının olduğu ilçeler (ÇFK). İstanbul kütüklülerin payının büyük olduğu ilçeler Adalar, Bakırköy, Beşiktaş, Beykoz, Çatalca, Kadıköy, Silivri ve Şile ilçeleridir. Kütüğü İstanbul olanların az olduğu ilçeler ise Arnavutköy, Esenler, Esenyurt, Kağıthane, Sancaktepe ve Sultangazi'dir. Bu ilçelerin İstanbul'un son dönemlerinde oluşmuş görece daha

yeni ilçeler olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla İstanbul'un eski ve köklü ilçelerinde İstanbul kütüklülerin daha yoğunlukta yaşadığı çıkarımı yapılabilir. Sultanbeyli'nin İstanbul kütüklülerin sıralamaya dahi giremediği tek ilçe olduğu görülmektedir. Çeşitliliğin yüksek olmasından ötürü İstanbul'un ilk sırada yer almadığı başka ilçeler olsa da Sultanbeyli'nin çarpıcı bir şekilde diğerlerinden ayrılıyor oluşu ayrıca bir tip olarak incelenmesini gerekli kılmaktadır. Öte yandan Karadeniz kütüklü popülasyona bağlı olarak ortaya çıkan bir ilçe tipi tanımlanabileceği görülmektedir. Hem Bayrampaşa, Beylikdüzü, Tuzla gibi çevre ilçeler hem de Beyoğlu, Üsküdar, Ümraniye gibi merkez ilçeler olmak üzere toplam 15 ilçe bu tip altında değerlendirilebilir. Nitekim Tablo 3'e göre İstanbul ili genelinde nüfusa kayıtlı olunan illerin büyük çoğunluğunun Karadeniz bölgesinde olduğu göz önünde bulundurulduğunda böyle bir ilçe tipinin yoğunluk göstermesi beklenen bir durumdur. Beykoz ve Şile'nin hem İstanbul kütüklülükte hem de Karadeniz bölgesinden gelen hemşehri ağları bakımında kuvvetli oluşu çarpıcıdır. Bu ilçelerin deniz kenarında konumlanmış olmasıyla Karadenizli popülasyonun tercihi arasında bir ilişki olduğu söylenebilir. Ayrıca Ataşehir, Avcılar, Bahçelievler ve Kartal gibi daha çok (Sivas dahil) Doğu ve Güney Doğu Anadolu popülasyonu yüksek olan ilçeler de bir tip olarak tanımlanabilir. Bu ilçelerde Doğu ve Güneydoğu popülasyonun çok keskin bir şekilde göze çarpmasa da Karadeniz kütüklülere göre nispeten daha yoğunlukta olduğu gözlemlenmiştir. Yine de bütün ilçe tabloları incelendiğinde ve Karadeniz bölgesi hariç tutulduğunda büyük çoğunluğun Doğu Anadolu bölgesindeki illere ait olduğu görülmektedir. Nitekim ülkenin kuzeyinden güneyine Giresun-Sivas-Malatya-Adıyaman doğrultusunda bir çizgi çekildiğinde bahsedilen iller ve çizginin sağı yoğunlukta olmakla beraber çizginin solunda kalan kısmın herhangi bir ayırt edici özellik gösterdiğini söyleyemeyiz.

Kütük dağılımına göre belirlenen kategorilerin dışında ilçe nüfus büyüme hızlarına göre belirlenen iki kategorimiz daha vardır: (vii) Son beş yılda nüfus büyüme hızı %25'den fazla olan ilçeler (POP-INC-6) ve (viii) Son beş yılda nüfus büyüme hızı %5'den fazla düşen ilçeler (POP-DEC-6) şeklindedir. Bu son iki büyüme hızı kategorisinin kütük kategorileri ile kesişimselliğine bakıldığında nüfus büyüme hızları yüksek Arnavutköy, Esenyurt ve Sancaktepe ilçelerinde İstanbul kütüklülüğün payının oldukça küçük oluşu ile yine nüfus büyüme hızları yüksek Beylikdüzü, Çekmeköy ve Tuzla'da Karadeniz bölgesi illeri kütüklü hemşehri ağlarının belirleyici olduğu görülmektedir. Belirgin negatif nüfus büyüme hızına sahip ilçeler ise; konut stoğu az, merkez ve eski İstanbul ilçeleri olan bu ilçelerin en belirgin özellikleri İstanbul kütüklülüğün %10-%30 seviyesinde olmasıdır.

Sonuç ve Tartışma

İstanbul ilçe nüfus büyümelerine bakıldığında 2012 yılında başı çeken Bağcılar'ın yerini 2017'de Esenyurt'un aldığı görülmektedir. Bu bağlamda, Esenyurt'un beş yıl içerisinde nüfusunun neredeyse kendi nüfusunun yarısı

kadar artış göstermesi önemlidir. Esenyurt ilçesi coğrafi olarak Avrupa Yakası'nda çok da merkezi olmayan bir çevre ilçe olmasına rağmen, kuzeyinde TEM otoyolu güneyinde ise E-5 Karayolu'nun bulunuyor olması bir ulaşım kolaylığı yaratarak nüfus artışında etkili rol oynamış olabilir. Nitekim Ayhan'ın (2017) çalışmasında özellikle adı geçen otoyolların yerleşim alanlarını birçok faktör açısından etkilediğini, dolayısıyla çevre ilçelerde gerçekleşen nüfus artışlarının ulaşım ile bağdaştırılabileceğini öne sürmüştür. Bunun yanı sıra Esenyurt genelinde sanayi ve konut yapılanmasının fazla olması ilçedeki ekonomik gelişimin asıl sebebi olarak gösterilmektedir. İstanbul'un hızlı yapılanmasıyla son yıllarda popülerliği artan Esenyurt, ilçede hayata geçen iki yüzün üzerindeki büyük projelerle bir yatırım merkezi olarak görülmektedir. Nitekim tamamlanmış ve inşaatı devam eden bu gayrimenkul projeleri özellikle Suriyeli ve Arap iş adamları tarafından yüksek talep gördüğünden ilçedeki gayrimenkul fiyatlarını yükselterek daha çok proje yapılmasına vesile olmuş; bunun bir sonucu olarak da nüfus yoğunluğunda hızlı bir artış gerçekleşmiştir. Ayrıca, nüfus artışı bakımından üçüncü sırada yer alan Beylikdüzü için de ulaşım faktörünün özellikle toplu taşıma (metrobüs) açısından ne denli önemli olduğu görülmektedir (Ayhan, 2017).

Öte yandan, Kadıköy, Şişli, Beşiktaş ve Fatih gibi nüfus büyüme hızı düşüşte olan ilçeler de göz önünde bulundurulmalıdır. Buna göre, Kadıköy Belediyesi'nin (2017) yayınlamış olduğu 2015-2019 Stratejik Plan raporunda nüfus miktarında yaşanan düşüşlerin sebebi olarak ilçede başlanan kentsel dönüşüm projeleri gösterilmiştir. Yine aynı rapora göre ilçe nüfusunun büyük çoğunluğunun orta yaş ve yaşlı nüfusa ait olması ve nüfusun %30'dan fazlasının kütüğünün İstanbul olması çok çocuklu göçmen ailelerin Kadıköy'ü tercih etmemesiyle ve dolayısıyla bu gibi ilçelerde nüfus artışı yaşanmamasıyla ilişkilendirilebilir. Bununla birlikte bahsedilen ilçelerin öğrenci ve genç çalışan popülasyonun yoğun olduğu ilçeler olduğu görülmektedir. Bu bağlamda konut kalitesi, yaşam standartları ve iş arzı bakımından bu çevrenin çocuklu orta sınıf aileler için çok da elverişli olmaması nüfus artışını kısıtlayan bir diğer etken olabilir. Bunun yanı sıra Tablo 5'e göre nüfusunda artış ve azalış gösteren ilçelere bakıldığında azalışın daha çok merkezi ilçelerde meydana gelirken artışın çevre ilçelerde olması göze çarpmaktadır. Bu durum da daha önce bahsedilen çevre ilçelerde ulaşım hatlarının artırılması, merkezi bölgelerdeki sınırlı konut stoğu ve kentsel dönüşüm sıkıntısı gibi savları destekler niteliktedir.

İlçe tabloları ve Tablo 5'e göre nüfus yoğunluğu oldukça çeşitlilik gösteren ilçeler genellikle kayıtlı olunan il başına payların oldukça küçük olduğu Esenler, Bağcılar, Sultangazi, Sultanbeyli ve Sancaktepe gibi ilçelerdir. Bu bağlamda bahsedilen ilçelerin İstanbul kütüklü nüfus paylarının da çok küçük olması başka şehirlerden göç edenlerin genel olarak bu ilçeleri tercih ettiğini göstermektedir. Özellikle İstanbul kütüklü nüfusun ilk altıda yer almadığı Sultanbeyli ilçesine bakıldığında Sultanbeyli Belediyesi 2015-2019 Stratejik Plan Raporu'nda (2015) da belirtildiği üzere bu ilçede yaşayanların İstanbul'da ikamet sürelerinin ortalama 23 yıl olduğu gözlemlenmiştir. Dahası, 20 yıl önce gelen kişilerin önce

İstanbul'a geldikleri sonra Sultanbeyli'ye taşındıkları görülmektedir. Bu bağlamda ortalama ikamet süresi hem genç nüfusun fazla olmasıyla hem de çok fazla göç alan bir ilçe olmasıyla ilişkilendirilebilir. Nüfus artışının daha çok göç kaynaklı olduğu durumlarda özellikle iş gücünün göçten ne derece etkilendiği birçok ülkenin/şehrin gündemini oluşturmaktadır. Bu bağlamda yaşam standartlarının düşmesi göçmenlerin ya da yerleşiklerin daha iyi koşullar için farklı yerleşim yeri arayışlarına girmesine yol açmaktadır (Abernethy, 1992). Nitekim bahsedilen ilçelerin çeşitliliğinin fazla olması göçmenlerin bu bölgelerde daha çok işgücüne sahip olma olasılığıyla ilişkilendirilebilir. Öte yandan Sultanbeyli ve Sancaktepe ilçelerinin birbirine komşu ve bu kategorideki diğer ilçelerden farklı olarak Asya yakasında oluşları dikkat çekicidir.

Kütük analizlerine bakıldığında, İstanbul genelinin toplam nüfusunun büyük çoğunluğu oluşturan iller İstanbul hariç sırasıyla Sivas, Kastamonu, Giresun ve Ordu'dur. Bu noktada hemşehrlik kavramından ve öneminden bahsetmek gereklidir. Çünkü bahsedilen şehirlerden İstanbul'a yerleşen bu insanların yabancı bir yerde varlık mücadelesi vermesi ve bir yerlere ait olma ihtiyacı hissetmesinin bir sonucu olarak ortaya çıkan hemşehrlik sürekli olarak artış gösteren nüfusa büyük bir etken olarak görülebilir. İstanbul ilçelerinin kütük tablolarında en çok öne çıkan Sivas, Erzincan Giresun, Sinop, Tokat ve Kastamonu gibi iller olduğu göz önünde bulundurulduğunda; insanların birbirlerine tutunma ihtiyacını karşılayan hemşehri derneklerinin büyük çoğunluğunun da bahsedilen illere ait olduğu gözlemlenmektedir (Aktaş, Aka ve Demir, 2006). Bu çalışma ile hâlihazırda elde ettiğimiz verilerin paralellik göstermesi de hemşehrlik faktörü ve sosyal ağların büyüme hızları üzerindeki çarpıcı etkisini doğrulamaktadır.

Bununla beraber bahsedilen illerin daha çok Karadeniz Bölgesi ve Doğu Anadolu bölgesi gibi sanayileşme bakımından zayıf kalmış bölgelere ait olduğu; Ege, Marmara ve Akdeniz gibi kıyı kesimde yer alan daha gelişmiş bölgelerin ise çok bahsi geçmediği göze çarpmaktadır. Nitekim Murat (2007) çalışmasında da elde ettiğimiz bulgularla paralel olarak Güneydoğu, İç Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinden İstanbul'a göç edenlerin sürekli artış gösterdiğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla, on yıllık süre zarfında İstanbul'un göç aldığı bölgelerde herhangi bir değişiklik olmadığı söylenebilir.

Genel olarak bakıldığında nüfus değişimlerinin coğrafi koşullara, ulaşım imkanlarına, konut yapılanmalarına, olası iş gücü ve hemşehri ağlarına bağlı olarak meydana geldiği görülmektedir. Bu bağlamda kütüğe bağlı analiz, yoğunluklarına göre ilçelerin tercih edilme sebebini anlayabilmede rol oynamıştır. Öte yandan kütük analiziyle birlikte belirli örüntülerin ortaya çıkarılarak kategorileşmeye gidilmesi ve ilçe tipolojisi oluşturulması şehrin belirli özelliklerinin ve bu özelliklerin potansiyel sebeplerinin belirlenmesine yardımcı olmuştur. Bu bağlamda ortaya çıkan analiz güncel durum üzerinden ilçe bazında yeni politikalar ve planlama stratejileri oluşturulmasına yardımcı olmaya oldukça elverişlidir. Bu bağlamda ilçelerin tipolojisi yapılırken siyasi örüntüler çalışma kapsamına alınmamış olup, gelecek araştırmaların seçim sonuçları

doğrultusunda ilçe tipolojilerine yeni bir bakış açısı getirmeleri araştırmanın gelişimine büyük katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

- Abernethy, V. (1992). Population Politics. *Population and Environment* 14(1): 5-8.
<https://doi.org/10.1007/BF01254604>
- Aktas, E., Aka, A. ve Demir, M. C. (2006). Türkiye'de Hemşehri Dernekleri ve Kırsal Dönüşüm. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 12 (2), 51-58.
- Altınok, V. (2018). Beşiktaş İlçesi Nüfus Hareketleri Araştırması. Beşiktaş Belediyesi Kent Araştırmaları Birimi.
- Arslan, D., Çağlayandereli, M. ve Arslan, G. (2015). Genel Seçim Sonuçları Temelinden Üsküdar'ın Siyasi Yapısının Sosyolojik Analizi. *International Refereed Journal of Humanities and Academic Sciences*. 4, 131-166.
- Ayhan, F. (2017). İstanbul'un Güneybatı İlçelerinde (Beylikdüzü, Silivri ve Büyükçekmece) Ulaşımın Nüfus ve Yerleşmeye Etkisi, *Marmara Coğrafya Dergisi*, 155-165.
<https://doi.org/10.14781/mcd.291186>
- Burgess, E. W. 2008. The growth of the city: An introduction to a research project. J.M. Marzluff, E. Shulenberg, W. Endlicher, M. Alberti, G. Bradley, C. Ryan, U.Simon, and C. ZumBrunnen (Ed.), *Urban ecology*, (ss. 71-78). New York: Springer.
- Duben, A. ve Behar, C., (1996). İstanbul haneleri. Evlilik, aile ve doğurganlık 1880-1940, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Finkle, J. L. ve Crane, B. B. (1975). The politics of Bucharest: Population, development, and the new international economic order. *Population and Development Review*, 87-114.
<https://doi.org/10.2307/1972272>
- İçduygu, A., Sirkeci, İ., & Aydıngün, İ. (1998). Türkiye'de İlgöç ve İlgöçün İşçi Hareketine Etkisi. İnde: İçduygu, A., Sirkeci, İ., & Aydıngün, İ. (der.) *Türkiye'de İlgöç: Türkiye'de İlgöç, Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı 6-8 Haziran 1997 Bolu-Gerede, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları*, sf. 207-244.
- İçduygu, A. ve Ünal T. 1998. Türkiye'de İç Göç: Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri, *Türkiye'de İç Göç Konferansı, 6-8 Haziran 1997 Bolu-Gerede, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul*.
- İstanbul İlçeleri (2016). İstanbul İlçe Haritası. Erişim Tarihi: 21.06.2018,
<https://istanbulutanyorum.wordpress.com/istanbulun-ilceleri/>
- Kadıköy Belediyesi (2017). Kadıköy Belediyesi 2017-2019 Dönemi Stratejik Planı, Erişim Tarihi: 12.06.2018,
<http://www.kadikoy.bel.tr/Documents/file/GeneralContent/Stratejikplan-f54d06ff-ed36-482c-8e9f-b137af23c336.pdf>
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1993). Theories of international migration: a review and appraisal. *Population and development review*, 431-466. <https://doi.org/10.2307/2938462>
- Maternowska, M. (2006). *Reproducing Inequities: Poverty and the Politics of Population in Haiti*. New Jersey: Rutgers University Press.
- Murat, S. (2007). Doğum Yerlerine Göre İstanbul Nüfusu ve İç Göçler. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 0 (53), 83-140.
- Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü. 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu (2006). Erişim Tarihi: 18.05.2018, <https://www.nvi.gov.tr/PublishingImages/mevzuat/nufus-mevzuati/kanun/5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu.doc>
- Quine, M. S. (2013). *Population politics in twentieth century Europe: Fascist dictatorships and liberal democracies*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203410592>
- Sertkaya Doğan, Ö. (2009). Nüfus Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Silivri, Marmara Üniversitesi Marmara Coğrafya Dergisi, 20, 1-19.

- Sultanbeyli Belediyesi (2015). 2015 - 2019 Stratejik Plan Raporu, Erişim Tarihi: 02.07.2018, <http://www.sultanbeyli.istanbul/duyurular/raporlar-ve-planlar>
- Terzi E, & Koçak Y. (2014). Hemşehri Dernekleri, Hemşehrilik Bilinci ve Kentleşme İlişkisi Üzerine Bir Araştırma: İstanbul/Sultangazi'deki Karşlı Hemşehri Dernekleri Örneği, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 32, 137- 150.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2017). Nüfus İstatistikleri: İllerin aldığı, verdiği göç, net göç ve net göç hızı, 1980-2017, Erişim Tarihi: 03.04.2018, <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>
- Ünsal Gülmez, N. & Ulusu Uraz, T. (2010). Metropolde Çeşitlenen Hanehalkları ve Konut. İTÜ Dergisi/A, 9(1), 54-64.
- Yakar, M. (2015). Türkiye'nin İç Göç Paterni: Kim Nerede İkamet Ediyor? Nereye Kayıtlı?. Ege Coğrafya Dergisi, 24(1), 15-38.

Figürler

Figür 1. İstanbul İlçe Haritası

Kaynak: İstanbul'un İlçeleri (2016)

Tablolar

Tablo 1. İstanbul İlçelerinin Nüfus Büyüklüğü Sıralaması, 2012 - 2017

1.	İLÇELER	2012 NÜFUSU	İLÇELER	2017 NÜFUSU
1	Bağcılar	746.916	Esenyurt	816.453
2	Küçükçekmece	718.692	Küçükçekmece	757.210
3	Ümraniye	643.103	Bağcılar	740.628
4	Pendik	624.170	Pendik	692.787
5	Bahçelievler	597.431	Ümraniye	691.690
6	Esenyurt	551.357	Bahçelievler	586.195
7	Üsküdar	532.511	Sultangazi	525.914
8	Kadıköy	516.269	Üsküdar	525.536
9	Sultangazi	491.174	Gaziosmanpaşa	492.235
10	Gaziosmanpaşa	486.648	Maltepe	491.707
11	Maltepe	458.109	Kartal	459.628
12	Esenler	457.670	Esenler	450.867
13	Kartal	442.061	Kadıköy	440.417
14	Fatih	421.740	Kağıthane	434.697
15	Kağıthane	419.695	Avclar	422.472
16	Ataşehir	393.781	Ataşehir	417.632
17	Avclar	391.989	Sancaktepe	399.436
18	Eyüp	354.948	Fatih	382.903
19	Başakşehir	313.524	Başakşehir	379.281
20	Şişli	313.207	Eyüp	374.228
21	Güngören	305.724	Sarıyer	335.644
22	Sultanbeyli	302.166	Sultanbeyli	328.970
23	Zeytinburnu	287.475	Beylikdüzü	303.733
24	Sarıyer	285.514	Güngören	291.130
25	Sancaktepe	278.426	Zeytinburnu	271.718
26	Bayrampaşa	268.273	Bayrampaşa	268.060
27	Beykoz	245.121	Şişli	260.045
28	Beyoğlu	243.313	Arnavutköy	259.032
29	Beylikdüzü	227.245	Tuzla	250.088
30	Bakırköy	217.906	Beykoz	247.762
31	Arnavutköy	205.890	Çekmeköy	245.909
32	Büyükçekmece	199.565	Büyükçekmece	238.523
33	Tuzla	196.857	Beyoğlu	229.888
34	Çekmeköy	192.417	Bakırköy	215.571
35	Beşiktaş	181.240	Silivri	179.112
36	Silivri	149.501	Beşiktaş	176.107
37	Çatalca	63.321	Çatalca	68.709
38	Şile	30.159	Şile	34.832
39	Adalar	14.272	Adalar	14.611

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 2. Nüfuslarına Göre İstanbul İlçelerinin Nüfus Büyüme Hızları, 2012-2017

	İlçeler	2012 Nüfusu	2017 Nüfusu	Nüfus Farkı	Büyüme Hızı (%)
1	Esenyurt	551.357	816.453	265.096	48,08
2	Sancaktepe	278.426	399.436	121.010	43,46
3	Beylikdüzü	227.245	303.733	76.488	33,66
4	Çekmeköy	192.417	245.909	53.492	27,80
5	Tuzla	196.857	250.088	53.231	27,04
6	Arnavutköy	205.890	259.032	53.142	25,81
7	Başakşehir	313.524	379.281	65.757	20,97
8	Silivri	149.501	179.112	29.611	19,81
9	Büyükçekmece	199.565	238.523	38.958	19,52
10	Sarıyer	285.514	335.644	50.130	17,56
11	Şile	30.159	34.832	4.673	15,49
12	Pendik	624.170	692.787	68.617	10,99
13	Sultanbeyli	302.166	328.970	26.804	8,87
14	Çatalca	63.321	68.709	5.388	8,51
15	Avcılar	391.989	422.472	30.483	7,78
16	Ümraniye	643.103	691.690	48.587	7,56
17	Maltepe	458.109	491.707	33.598	7,33
18	Sultangazi	491.174	525.914	34.740	7,07
19	Ataşehir	393.781	417.632	23.851	6,06
20	Eyüp	354.948	374.228	19.280	5,43
21	Küçükçekmece	718.692	757.210	38.518	5,36
22	Kartal	442.061	459.628	17.567	3,97
23	Kağıthane	419.695	434.697	15.002	3,57
24	Adalar	14.272	14.611	339	2,38
25	Gaziosmanpaşa	486.648	492.235	5.587	1,15
26	Beykoz	245.121	247.762	2.641	1,08
27	Bayrampaşa	268.273	268.060	-213	-0,08
28	Bağcılar	746.916	740.628	-6.288	-0,84
29	Bakırköy	217.906	215.571	-2.335	-1,07
30	Üsküdar	532.511	525.536	-6.975	-1,31
31	Esenler	457.670	450.867	-6.803	-1,49
32	Bahçelievler	597.431	586.195	-11.236	-1,88
33	Beşiktaş	181.240	176.107	-5.133	-2,83
34	Güngören	305.724	291.130	-14.594	-4,77
35	Zeytinburnu	287.475	271.718	-15.757	-5,48
36	Beyoğlu	243.313	229.888	-13.425	-5,52
37	Fatih	421.740	382.903	-38.837	-9,21
38	Kadıköy	516.269	440.417	-75.852	-14,69
39	Şişli	313.207	260.045	-53.162	-16,97
	TOPLAM	13.769.380	14.701.360	931.980	6,77

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3. İstanbul İli için Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 10)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	15,82	İstanbul	14,61
2	Sivas	5,29	Sivas	5,19
3	Kastamonu	3,97	Kastamonu	3,81
4	Giresun	3,53	Ordu	3,54
5	Ordu	3,51	Giresun	3,36
6	Tokat	3,17	Tokat	3,24
7	Samsun	2,98	Samsun	2,91
8	Trabzon	2,83	Erzurum	2,83
9	Malatya	2,79	Trabzon	2,80
10	Erzurum	2,69	Malatya	2,79

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.1 Adalar İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	40,03	İstanbul	40,24
2	Van	4,41	Van	5,78
3	Erzincan	4,04	Erzincan	3,62
4	Malatya	3,10	Malatya	3,17
5	Ordu	2,99	Tokat	2,80
6	Tokat	2,90	Sivas	2,75

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.2 Arnavutköy İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)Hızı

	İller	2012	İller	2017
1	Erzurum	11,84	Erzurum	12,73
2	İstanbul	11,38	İstanbul	9,18
3	Sinop	6,35	Sinop	5,79
4	Kastamonu	5,32	Kastamonu	5,01
5	Samsun	4,51	Muş	4,63
6	Ordu	4,27	Samsun	4,20

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.3 Ataçehir İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	13,02	İstanbul	12,87
2	Sivas	10,45	Sivas	10,16
3	Kars	4,33	Kars	4,16
4	Ordu	4,03	Ordu	4,01
5	Giresun	4,02	Kastamonu	3,86
6	Kastamonu	3,97	Giresun	3,70

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.4 Avcılar İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	15,41	İstanbul	14,54
2	Tokat	5,62	Tokat	5,72
3	Sivas	3,88	Sivas	3,77
4	Malatya	3,62	Malatya	3,65
5	Ardahan	3,21	Ardahan	3,13
6	Samsun	2,94	Samsun	2,90

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.5 Bağcılar İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	6,46	İstanbul	6,17
2	Sivas	5,37	Bitlis	5,88
3	Bitlis	5,37	Sivas	5,26
4	Ordu	4,62	Malatya	4,68
5	Malatya	4,60	Ordu	4,45
6	Samsun	4,34	Kastamonu	4,16

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.6 Bahçelienler İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	11,94	İstanbul	10,94
2	Sivas	5,22	Sivas	5,06
3	Malatya	4,90	Malatya	4,89
4	Trabzon	4,01	Trabzon	4,04
5	Tokat	3,62	Tokat	4,02
6	Mardin	3,56	Mardin	3,81

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.7 Bakırköy İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	35,73	İstanbul	33,07
2	Malatya	3,32	Malatya	3,54
3	Trabzon	2,60	Trabzon	2,72
4	Sivas	2,52	Sivas	2,68
5	Kastamonu	2,33	Mardin	2,33
6	Mardin	2,09	Kastamonu	2,19

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.8 Başakşehir İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	9,97	İstanbul	10,09
2	Tokat	6,06	Tokat	5,38
3	Malatya	4,86	Malatya	4,98
4	Sivas	3,60	Sivas	3,78
5	Bitlis	3,59	Adıyaman	3,67
6	Adıyaman	3,37	Bitlis	3,62

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.9 Bayrampaşa İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	26,40	İstanbul	26,05
2	Kastamonu	4,70	Kastamonu	4,78
3	Kırklareli	4,16	Kırklareli	3,97
4	Giresun	3,95	Giresun	3,87
5	Sinop	3,83	Sinop	3,69
6	Edirne	3,32	Trabzon	3,35

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.10 Beşiktaş İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	34,28	İstanbul	31,92
2	Sivas	3,87	Sivas	3,93
3	Giresun	3,07	Giresun	2,91
4	İzmir	2,39	İzmir	2,50
5	Kastamonu	2,37	Ankara	2,40
6	Ankara	2,37	Rize	2,38

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.11 Beykoz İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	32,44	İstanbul	31,57
2	Giresun	9,84	Giresun	9,76
3	Kastamonu	7,60	Kastamonu	7,42
4	Ordu	7,43	Ordu	7,13
5	Rize	4,83	Rize	4,92
6	Trabzon	3,72	Trabzon	3,72

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.12 Beylikdüzü İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	21,44	İstanbul	19,73
2	Trabzon	3,71	Trabzon	3,61
3	Sivas	3,35	Sivas	3,46
4	Malatya	3,05	Malatya	3,27
5	Tokat	2,71	Tokat	2,75
6	Samsun	2,66	Samsun	2,54

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.13 Beyoğlu İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	15,37	İstanbul	14,57
2	Giresun	11,73	Giresun	11,29
3	Sivas	7,94	Sivas	7,47
4	Mardin	5,54	Mardin	6,47
5	Rize	4,69	Rize	4,64
6	Kastamonu	4,56	Kastamonu	4,34

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.14 Büyükdere İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	24,15	İstanbul	22,19
2	Tokat	4,76	Tokat	4,86
3	Trabzon	4,71	Trabzon	4,43
4	Erzurum	4,20	Erzurum	4,31
5	Samsun	3,83	Samsun	3,78
6	Sinop	3,61	Sivas	3,40

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.15 Çatalca İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	67,23	İstanbul	65,21
2	Tokat	2,78	Tokat	2,69
3	Erzurum	1,53	Erzurum	1,68
4	Ordu	1,43	Ordu	1,46
5	Sivas	1,36	Sivas	1,36
6	Sinop	1,24	Kırklareli	1,28

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.16 Çekmeköy İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	15,31	İstanbul	14,31
2	Sivas	7,59	Sivas	7,54
3	Ordu	7,35	Ordu	7,12
4	Kars	4,74	Kars	4,36
5	Kastamonu	4,32	Kastamonu	4,31
6	Tokat	3,91	Tokat	3,60

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.17 Esenler İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	Malatya	7,11	Malatya	7,16
2	İstanbul	6,69	İstanbul	6,32
3	Kastamonu	6,23	Kastamonu	6,09
4	Sivas	5,71	Sivas	5,39
5	Sinop	5,23	Sinop	4,94
6	Giresun	4,88	Giresun	4,76

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.18 Esenyurt İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	Ardahan	8,96	Van	7,29
2	İstanbul	7,74	Ardahan	7,02
3	Tokat	5,94	İstanbul	6,78
4	Van	5,59	Tokat	5,45
5	Samsun	5,06	Ordu	4,89
6	Ordu	5,02	Samsun	4,66

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.19 Eyüp İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	20,74	İstanbul	19,51
2	Giresun	6,94	Giresun	6,67
3	Sivas	5,86	Sivas	6,11
4	Kastamonu	4,78	Kastamonu	4,78
5	Erzurum	3,70	Erzurum	3,59
6	Samsun	3,47	Samsun	3,32

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.20 Fatih İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	23,51	İstanbul	21,92
2	Kastamonu	6,27	Kastamonu	6,02
3	Malatya	4,82	Mardin	5,24
4	Siirt	4,40	Malatya	4,71
5	Mardin	4,32	Siirt	4,46
6	Trabzon	3,52	Trabzon	3,59

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.21 Gaziosmanpaşa İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	16,22	İstanbul	15,54
2	Siirt	6,36	Siirt	6,80
3	Kastamonu	5,55	Kastamonu	5,61
4	Giresun	5,14	Giresun	5,09
5	Malatya	4,10	Malatya	4,18
6	Trabzon	3,48	Trabzon	3,49

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.22 Güngören İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	12,39	İstanbul	11,35
2	Trabzon	6,07	Trabzon	5,98
3	Malatya	5,78	Malatya	5,75
4	Diyarbakır	4,84	Diyarbakır	5,21
5	Kastamonu	4,59	Kastamonu	4,52
6	Sivas	3,98	Sivas	3,94

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.23 Kadıköy İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	34,08	İstanbul	33,37
2	Sivas	3,38	Rize	3,40
3	Rize	3,29	Sivas	3,07
4	Trabzon	2,68	Trabzon	2,77
5	Kastamonu	2,61	Kastamonu	2,28
6	Ordu	2,09	Ankara	2,15

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.24 Kağıthane İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	Sivas	12,21	Sivas	11,86
2	İstanbul	10,38	İstanbul	9,88
3	Kastamonu	6,68	Kastamonu	6,37
4	Ordu	5,45	Ordu	5,29
5	Giresun	4,72	Giresun	4,45
6	Sinop	4,62	Samsun	4,34

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.25 Kartal İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	15,35	İstanbul	14,68
2	Erzincan	5,88	Erzincan	5,77
3	Sivas	4,68	Sivas	4,82
4	Trabzon	4,18	Trabzon	4,18
5	Erzurum	3,16	Erzurum	3,13
6	Kastamonu	3,04	Kastamonu	2,99

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.26 Küçükçekmece İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	11,71	İstanbul	11,15
2	Sinop	4,15	Tokat	4,22
3	Tokat	4,14	Sinop	3,98
4	Samsun	4,01	Mardin	3,75
5	Malatya	3,51	Samsun	3,67
6	Mardin	3,14	Malatya	3,49

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.27 Maltepe İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	17,01	İstanbul	16,23
2	Sivas	6,43	Sivas	6,30
3	Rize	4,14	Rize	4,05
4	Kastamonu	3,78	Kastamonu	3,73
5	Erzincan	3,55	Erzincan	3,35
6	Trabzon	3,17	Trabzon	3,17

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.28 Pendik İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	9,36	İstanbul	8,87
2	Sivas	5,35	Sivas	5,33
3	Erzurum	4,73	Erzurum	4,71
4	Ordu	4,24	Ordu	4,22
5	Kastamonu	4,03	Kastamonu	3,89
6	Tokat	3,90	Tokat	3,85

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.29 Sancaktepe İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	Tokat	8,17	Ordu	7,44
2	Ordu	7,82	Tokat	7,37
3	Sivas	7,48	Sivas	7,24
4	Kars	6,84	Kars	6,99
5	İstanbul	5,26	İstanbul	5,31
6	Erzurum	4,97	Erzurum	4,99

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.30 Sarıyer İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	21,57	İstanbul	19,42
2	Sivas	12,35	Sivas	10,73
3	Rize	5,62	Giresun	6,04
4	Giresun	5,33	Rize	5,08
5	Trabzon	3,34	Trabzon	3,59
6	Ordu	3,15	Kastamonu	3,30

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.31 Şile İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	56,44	İstanbul	51,17
2	Ordu	2,85	Ordu	3,07
3	Kocaeli	2,47	Rize	2,32
4	Samsun	2,12	Kocaeli	2,27
5	Sivas	1,99	Samsun	2,19
6	Trabzon	1,92	Sivas	2,15

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.32 Silivri İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	37,67	İstanbul	33,07
2	Tokat	4,37	Tokat	4,69
3	Samsun	3,50	Samsun	3,52
4	Ordu	3,36	Ordu	3,40
5	Kars	2,86	Kars	2,85
6	Ağrı	2,51	Ağrı	2,62

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.33 Şişli İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	22,62	İstanbul	23,57
2	Sivas	7,61	Sivas	7,98
3	Ordu	5,45	Ordu	5,44
4	Kastamonu	4,47	Erzincan	4,87
5	Erzincan	4,46	Kastamonu	3,94
6	Giresun	4,41	Giresun	2,83

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.34 Sultanbeyli İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	Erzurum	9,03	Erzurum	8,81
2	Ordu	7,75	Ordu	7,90
3	Sivas	7,14	Sivas	6,98
4	Sinop	5,60	Sinop	5,29
5	Bingöl	3,95	Bingöl	4,11
6	Tokat	3,85	Bitlis	4,01

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.35 Sultangazi İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	Sivas	8,61	Adıyaman	8,56
2	Adıyaman	7,59	Sivas	8,21
3	İstanbul	5,71	Malatya	5,77
4	Malatya	5,57	İstanbul	5,19
5	Erzurum	5,30	Erzurum	5,18
6	Kastamonu	5,19	Kastamonu	5,04

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.36 Tuşla İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	10,52	İstanbul	10,20
2	Giresun	5,88	Giresun	5,50
3	Samsun	5,49	Samsun	5,09
4	Kastamonu	4,67	Kastamonu	4,24
5	Erzurum	4,14	Erzurum	3,71
6	Ordu	3,68	Ordu	4,11

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.37 Ümraniye İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	12,42	İstanbul	12,18
2	Sivas	8,83	Sivas	8,70
3	Rize	5,00	Rize	4,96
4	Ordu	4,81	Ordu	4,76
5	Kastamonu	4,34	Giresun	4,31
6	Giresun	4,19	Kastamonu	4,09

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.38 Üsküdar İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	20,01	İstanbul	18,88
2	Rize	5,69	Rize	5,63
3	Sivas	5,39	Sivas	5,37
4	Giresun	5,33	Giresun	5,18
5	Kastamonu	4,98	Kastamonu	4,84
6	Trabzon	4,62	Trabzon	4,63

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 3.39 Zeytinburnu İlçesi Kütüğe Göre Nüfus Dağılımı, 2012&2017, % (En yüksek 6)

	İller	2012	İller	2017
1	İstanbul	19,15	İstanbul	18,38
2	Mardin	6,50	Mardin	7,37
3	Giresun	5,53	Giresun	5,10
4	Kastamonu	4,08	Batman	4,37
5	Batman	3,92	Kastamonu	3,84
6	Diyarbakır	3,21	Diyarbakır	3,45

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 4. İlçelerin İstanbul İline Kayıtlılığına Göre Tasniflenmesi, 2012-2017, %

	İlçeler	2012	İlçeler	2017
Nüfus Payı %50 ve Üzeri Olan İlçeler	Çatalca	67,23	Çatalca	65,21
	Şile	56,44	Şile	51,17
Nüfus Payı %30 ile %50 Arası Olan İlçeler	Adalar	40,03	Adalar	40,24
	Silivri	37,67	Kadıköy	33,37
	Bakırköy	35,73	Bakırköy	33,07
	Beşiktaş	34,28	Silivri	33,07
	Kadıköy	34,08	Beşiktaş	31,92
	Beykoz	32,44	Beykoz	31,57
Nüfus Payı %10 ile %30 Arası Olan İlçeler	Bayrampaşa	26,40	Bayrampaşa	26,05
	Büyükçekmece	24,15	Şişli	23,57
	Fatih	23,51	Fatih	21,92
	Şişli	22,62	Büyükçekmece	22,19
	Sarıyer	21,57	Beylikdüzü	19,73
	Beylikdüzü	21,44	Eyüp	19,51
	Eyüp	20,74	Sarıyer	19,42
	Üsküdar	20,01	Üsküdar	18,88
	Zeytinburnu	19,15	Zeytinburnu	18,38
	Maltepe	17,01	Maltepe	16,23
	Gaziosmanpaşa	16,22	Gaziosmanpaşa	15,54
	Avcılar	15,41	Kartal	14,68
	Beyoğlu	15,37	Beyoğlu	14,57
	Kartal	15,35	Avcılar	14,54
	Çekmeköy	15,31	Çekmeköy	14,31
	Ataşehir	13,02	Ataşehir	12,87
	Ümraniye	12,42	Arnavutköy	12,73
	Güngören	12,39	Ümraniye	12,18
	Bahçelievler	11,94	Kâğıthane	11,86
	Arnavutköy	11,84	Güngören	11,35
	Küçükçekmece	11,71	Küçükçekmece	11,15
	Tuzla	10,52	Bahçelievler	10,94
	Kâğıthane	10,38	Tuzla	10,20
	Başakşehir	9,97	Başakşehir	10,09
Nüfus Payı %10'dan Az Olan İlçeler	Pendik	9,36	Pendik	8,87
	Esenyurt	7,74	Esenyurt	7,02
	Esenler	6,69	Esenler	6,32
	Bağcılar	6,46	Bağcılar	6,17
	Sultangazi	5,71	Sultangazi	5,77
	Sancaktepe	5,26	Sancaktepe	5,31

Kaynak: TÜİK, 2017

Tablo 5. Nüfus Kategorileri Bağlamında İlçe Tipolojisi Geliştirme Çalışması

İlçeler	Kategoriler							
	IST-K	IST-D5-K	IST-D-K	KRD-K	DGD-K	ÇF K	POP-INC-6	POP-DEC-6
1. Adalar	✓							
2. Arnavutköy		✓					✓	
3. Ataşehir					✓			
4. Avcılar					✓			
5. Bağcılar						✓		
6. Bahçelievler					✓			
7. Bakırköy	✓							
8. Başakşehir						✓		
9. Bayrampaşa				✓				
10. Beşiktaş	✓							
11. Beykoz	✓			✓				
12. Beylikdüzü				✓			✓	
13. Beyoğlu				✓				✓
14. Büyükçekmece				✓				
15. Çatalca	✓							
16. Çekmeköy				✓			✓	
17. Esenler		✓				✓		
18. Esenyurt		✓				✓	✓	
19. Eyüp				✓				
20. Fatih								✓
21. Gaziosmanpaşa				✓				
22. Güngören								✓
23. Kadıköy	✓							✓
24. Kağıthane		✓						
25. Kartal					✓			
26. Küçükçekmece				✓				
27. Maltepe				✓				
28. Pendik						✓		
29. Sancaktepe		✓				✓	✓	
30. Sarıyer				✓				
31. Silivri	✓							
32. Sultanbeyli			✓			✓		
33. Sultangazi		✓				✓		
34. Şile	✓			✓				
35. Şişli								✓
36. Tuzla				✓				
37. Ümraniye				✓				
38. Üsküdar				✓				
39. Zeytinburnu								✓

Kaynak: TÜİK, 2017

A District Level Analysis of Istanbul's Population Change (2012-2017)

EXTENDED ABSTRACT

Istanbul has to be taken into account in terms of becoming the most internal-migrant-receiving city with its 39 districts. Since the biggest part of Istanbul's population is emerged from non-Istanbul-registered community, a considerable amount of studies has been done about its demographic side including marital status, education, gender and its socio-economic side. As a result of this mass flow from other cities to Istanbul, the city enlarged and various transportation options were created for community to reach each part of the city. Therefore, living areas moved from city center to peripheral sides of Istanbul. Because of the ongoing changes both in the city and population, it is important to analyse deeply the reasons of it and the possible explanations. According to that, the main aim of this presented study is to analyse population density of all districts of Istanbul in the light of population growth rates between 2012 and 2017. In addition, registered cities of the population is highlighted to understand current countryman networks and from which cities of Turkey immigrated mostly. In the first part of the presented study district populations of Istanbul are examined regarding the related five-year change and most repeated countryman networks are specified regarding the first six registered cities of the population for every district of Istanbul. In the second section of the study, districts were divided into categories, regarding the specific characteristics of population dynamics, which helps to create district typology. Results showed that there is 6.77% growth rate in Istanbul population from 2012 to 2017 and the top five districts that have biggest increase in five years are Esenyurt, Sancaktepe, Beylikdüzü, Çekmeköy and Tuzla. On the contrary, there are old Istanbul districts like Kadıköy, Şişli and Fatih which have deceleration in the population growth rate. The growth rate analysis of registered cities of the population showed that people immigrated mostly from Sivas, Kastamonu, Giresun and Ordu to Istanbul. When the data is analysed district by district, it is possible to say that there are some districts which have mostly Istanbul-registered people like Adalar, Şile, Silivri and Kadıköy. Its reason might be that most of these districts are not so popular for all-time living since they experience seasonal migration. Therefore people who migrated from other cities do not prefer them because these districts are using as vocational places, mostly by Istanbulers. On the other hand, there are other districts populated by mostly people from Sivas, Erzincan, Giresun, Sinop, Tokat and Kastamonu which are Esenyurt, Sultanbeyli, Sancaktepe, Kağıthane and Esenler. In this sense, this study confirms findings of the former researches in terms of representing possible reasons of most immigrated districts and registered cities of population who migrated to Istanbul. Since registered cities of the population gives more accurate information for population analysis and identifying countryman networks, future researches may also focus on city registers rather than birth places of people.

Keywords: Istanbul; internal migration; population growth rate; register; countryman networks; district typology.